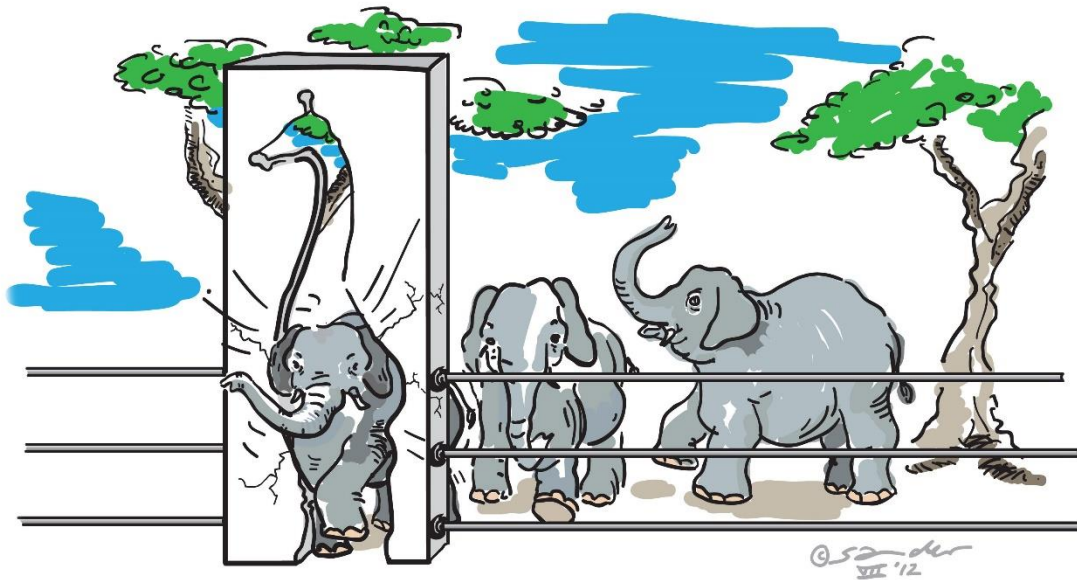

Differentiatie in de beeldende praktijklessen

© Cascadis. Illustratie: Sander Reintjens. Idee: Angélique van Haerenelding:

Jasmin Butter

Onderzoeksbegeleider: Jolanda Jenniskens

9-4-2017

Opleiding: Amsterdamse hogeschool voor de kunsten - Breitner
Academie

Differentiatie in de beeldende praktijklessen

Inhoudsopgave

<i>Inleiding</i>	4
Aanleiding	4
Probleembeschrijving	4
Relevantie	6
Vraagstelling	7
Leeswijzer	7
<i>Hoofdstuk 1: Methode</i>	8
<i>Hoofdstuk 2: Resultaten</i>	9
Deelvraag 1	9
<i>Welke behoeften hebben leerlingen uit 2h3 en 2s3 klas wat betreft de 5 differentiatie aspecten uit het differentiatie schema van Tomlinson?</i>	
Deelvraag 2	12
<i>Welke behoeften die de leerlingen aangeven zijn geschikt voor differentiatie en hoe zijn deze toe te passen in een tekenopdracht?</i>	
Deelvraag 3	14
<i>Hoe ervaren de leerlingen de onderdelen tijdens de les waarop differentiatie is toegepast?</i>	
<i>Hoofdstuk 3: Conclusie</i>	17
<i>Literatuurlijst</i>	20
<i>Bijlagen</i>	21
Bijlage 1: leerlingenenquête	21
Bijlage 2: enquête resultaten 2s3	24
Bijlage 3: enquête resultaten 2h3	28
Bijlage 4: lesbrieven	32
Bijlage 5: beoordelingsrubric	38
Bijlage 6: interview leidraad	40
Bijlage 7: Resultaat groepsinterview 2s3	41
Bijlage 8: Resultaat groepsinterview 2h3	47
<i>Hoofdstuk 4: Kritische reflectie</i>	51

Inleiding

Aanleiding

Tijdens mijn onderwijsstages hou ik mij vaak bezig met differentiatie. Hoe leer ik elke leerling kennen en hoe kan ik elke leerling op zijn/haar eigen niveau verder helpen? Ik ben er achter gekomen dat differentiatie een ingewikkelde vaardigheid is. Om deze reden ga ik mij in dit onderzoek richten op differentiatie en hoe dit in de praktijk werkt.

Probleembeschrijving

Sinds mijn tweede studiejaar heb ik gemerkt dat differentiëren een veel besproken onderwerp is op docentopleidingen en in het werkveld.

Uit gesprekken met verschillende docenten heb ik gemerkt dat veel docenten zich bezig houden met hoe zij leerlingen op maat kunnen begeleiden. Veel docenten vinden dit lastig. Hoe kan je differentiëren en elke leerling de aandacht geven die hij/zij nodig heeft als je een klas van 28-31 leerlingen maar 50 minuten op een dag les geeft? Daarbij is de kans groot dat je ook nog een aantal zorgleerlingen in je klas hebt die ook aandacht nodig hebben.

Sousa en Tomlinson vertellen in het boek *Differentiation and the brain* (2011) dat kinderen niet op school komen als passende sets, de ene leerling zal beter zijn in lezen en haar klasgenoot zal beter zijn in wiskunde. Met andere woorden, kinderen in een klas hebben misschien wel dezelfde leeftijd, maar dit betekent niet dat zij allemaal even goed zijn in hetzelfde onderdeel en op dezelfde manier iets leren, elk brein is anders.

Uit het onderzoek van Dr. W. van de Grift blijkt dat een leraar grote invloed kan hebben op de prestaties van leerlingen wanneer hij/zij in staat is om zijn lessen af te stemmen op de verschillen tussen leerlingen. Het blijkt dat nog niet de helft van de docenten in het voorgezet onderwijs in staat is om hun lessen op die verschillen af te stemmen (Van de Grift, 2010).

In 2014 is de Wet passend onderwijs ingevoerd op alle scholen in het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs (Van Grinsven & Van der Woud, 2016). Het doel van passend onderwijs is om ervoor te zorgen dat alle kinderen een passende onderwijsplek krijgen. Dit zorgt ervoor dat meer zorgkinderen terecht kunnen op reguliere scholen in plaats van een plek te krijgen in het speciaal onderwijs.

Van de leerkrachten vraagt dit om te kunnen omgaan met verschillen tussen leerlingen op het gebied van intelligentieniveaus en leerstijlen, maar ook in onderwijs- en ondersteuningsbehoeftes.

De uitdaging voor de leerkracht is om de verschillen te zien, te bedenken wat elke leerling nodig heeft en daar de instructie op af te stemmen (Van der Valk, 2014).

Uit het onderzoek passend onderwijs blijkt dat 50% van de docenten in het VO negatief of meer negatief dan positief is over het passend onderwijs. Een aantal van de genoemde redenen zijn dat passend onderwijs-leerlingen te veel aandacht vragen t.o.v. de andere leerlingen en dat zowel de reguliere kinderen als de speciale zorgleerlingen minder snel de hulp en aandacht kunnen krijgen die ze nodig hebben. Daarnaast is de werkdruk voor de leerkracht gestegen en schieten de vaardigheden en capaciteiten van de docenten te kort (van Grinsven & van der Woud, 2016). Het probleem is zowel voor de leerkracht als de leerling. Het leveren van maatwerk, ofwel de vaardigheid om te kunnen differentiëren, is een struikelblok voor docenten.

Het gevolg is dat niet alle leerlingen de begeleiding of uitdaging krijgen die zij nodig hebben en niet op hun niveau kunnen presteren.

Er kan binnen het onderwijs op verschillende manieren gedifferentieerd worden.

De eerste verdeling is interne en externe differentiatie (van der Valk, 2014).

Extern: het Nederlandse schoolsysteem is extern gedifferentieerd. Dit houdt in dat leerlingen in verschillende klassen of scholen worden ingedeeld op basis van bijvoorbeeld intelligentie. Op de

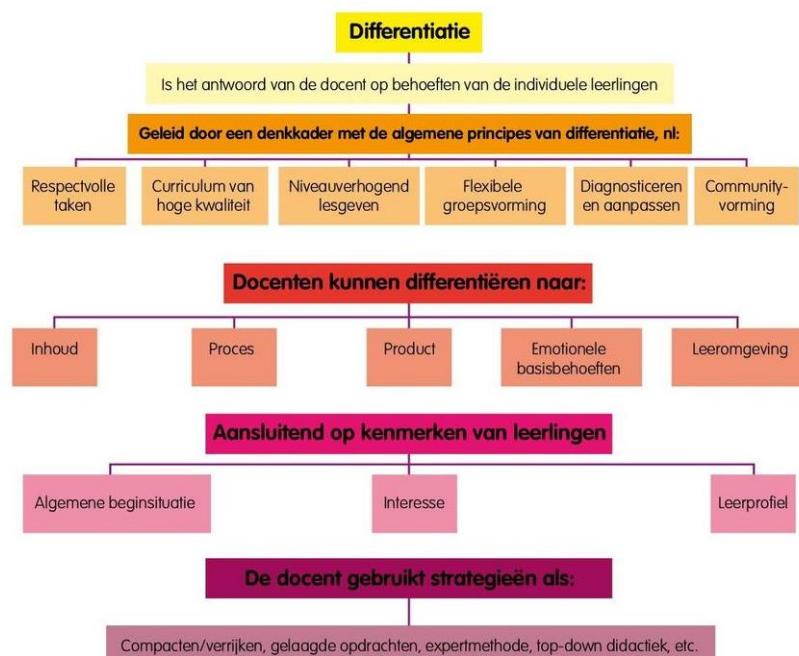
basisschool wordt door middel van een test gekeken naar het intelligentie niveau en op basis van de uitslag wordt de leerling naar een vmbo, havo, vwo of gymnasium school doorverwezen.

Intern: differentiatie binnen een groep leerlingen die op hetzelfde intelligentieniveau zijn ingedeeld wordt interne differentiatie genoemd. Dit is een breed begrip. Er kan gedifferentieerd worden in subgroepen of op individueel niveau. Er kan ook binnen een groep gedifferentieerd worden op didactische werkvormen, lesmateriaal, werktempo, moeilijkheidsniveau en op het moment wanneer opdrachten worden uitgevoerd.

Als tweede kan er een verdeling gemaakt worden tussen convergent en divergent differentiëren. **Convergent:** bij convergerende differentiatie leiden alle wegen naar Rome. Alle leerlingen kunnen hun eigen leerwegen nemen, maar iedereen blijft de basistof als einddoel houden.

Divergent: bij divergente differentiatie leren niet alle leerlingen hetzelfde. Er wordt aangesloten op de individuele niveaus en behoeftes van de leerlingen. Bij divergent differentiëren neemt het verschil tussen de leerlingen toe en zal er nog meer differentiatie nodig zijn.

Zoals eerder genoemd, kan er binnen het klaslokaal gedifferentieerd worden op verschillende onderdelen zoals aangeboden stof, tempo, instructie en tijd. Bij differentiatie in uitleg kan een docent rekening houden met verschillende aspecten van de leerstijl en de verschillen in voorkennis van de leerlingen. Of een docent kan verschillen in persoonlijke interesses en motivatie bij de instructie betrekken. Het doel van differentiatie is om de leerprestaties van elke leerling te verhogen. Dit doel kan behaald worden door zowel convergent of divergent te differentiëren (Amsing & Mathijssen, 2013). Carol Tomlinson, een Amerikaanse specialist op het gebied van differentiatie, heeft een schema opgesteld waarin zij de verschillende manieren van differentiatie op een rijtje heeft gezet (van der Valk, 2014).

Volgens het schema van Tomlinson (van der Valk, 2014) zijn er 5 grote thema's waar een docent op kan differentiëren: inhoud, proces, product, emotionele basisbehoeften en de leeromgeving.

- Differentiatie naar inhoud gaat over de stof die leerlingen aangeboden krijgen tijdens de les. Je kan tijdens lessen ervoor kiezen om alleen de basisstof aan te bieden, maar er kan ook gekozen voor stof aan te bieden die ervoor zorgt dat leerlingen die meer willen leren naar een hoger niveau kunnen gaan.
- Differentiatie naar proces gaat over de manier waarop leerlingen naar het einddoel werken. Denk aan tempo, mate van uitleg, mate van structuur en het inzetten van groepswerk.
- Differentiatie naar product gaat over de verschillende vormen die het eindproduct kan aannemen. Het gaat bij het product ook over de manier het werk wordt beoordeeld door de docent er hoe hier feedback op gegeven wordt.
- Differentiatie naar leeromgeving gaat over de fysieke leeromgeving van de leerling, in de meeste gevallen het klaslokaal en de sociale en culturele leeromgevingen zoals thuis, in vriendengroepen en bij sport of andere soorten verenigingen. Binnen de schoolse leeromgeving kan er gedifferentieerd worden door bijvoorbeeld excellentieprogramma's te ontwikkelen of talentklassen op te zetten.
- Differentiatie naar emotionele basisbehoeften gaat over mate waarin de verschillende behoeftes per leerling bevredigd moeten worden. Leerlingen moeten het gevoel hebben dat zij bij de groep horen en een kans hebben om te slagen. De docent moet ervoor zorgen dat de leerlingen zich vrij voelen om zichzelf te zijn en om vragen te stellen. Wanneer dit namelijk niet het geval is, bestaat de kans dat de ontwikkeling van de leerling geblokkeerd wordt.

Dit laatste onderdeel heeft te maken met de drie basisbehoeften die volgens Luc Stevens de leerling de ruimte geven om optimaal gemotiveerd te leren (in Geerts & Kralingen, 2013).

Relatie: de leerling moet het gevoel hebben dat hij/zij erbij hoort. Leerlingen hebben de behoefte om een relatie te onderhouden met zowel de docent als de medeleerlingen. Een leerling functioneert het beste binnen de klas als hij/zij vertrouwen heeft in de docent dat hij/zij bij de docent terecht kan, en dat hij/zij binnen de groep gezien wordt.

Competentie: de leerling moet het gevoel hebben dat hij/zij het kan. Wanneer een leerling vertrouwen heeft in zijn eigen vaardigheden, bevordert dit zijn motivatie en leert hij/zij meer.

Autonomie: de leerling moet het gevoel hebben dat hij/zij controle heeft over zijn eigen leergedrag en moet zich vrij voelen om eigen keuzes te maken. Wanneer een leerling deze controle heeft, lukt het leren beter. Een leerproces wordt steeds sterker als deze is aangepast om de individuele kenmerken van de leerling.

Voor deze 3 kenmerken is differentiatie nodig, de docent moet elke leerling kennen en weten waar elke leerling behoefte aan heeft.

Leraren differentiëren voor de leerlingen. Het gaat erom dat de leerlingen kunnen presenteren op hun niveau en daarin op maat worden begeleid. Aangezien differentiatie van belang is voor de leerling, ga ik onderzoeken welk belang mijn leerlingen uit een havo 2 klas en een vwo science 2 klas hechten aan differentiatie in de praktijklessen bij beeldende vorming. Willen zij meer tijd voor opdrachten, een andere manier van uitleg krijgen of op een andere manier te werk gaan?

Ik wil weten of het voor de leerling daadwerkelijk een verschil maakt in prestatie en/of beleving als ik de differentieerpunten uit de enquête toepas tijdens de tekenlessen.

De relevantie

Mijn onderzoek kan inspirerend zijn voor de docenten beeldende vorming die zich bezig houden met de differentiatiemogelijkheden binnen hun eigen praktijk. De resultaten van dit onderzoek geven hopelijk inzicht in de differentiatie behoeftes van leerlingen, hoe dit toegepast kan worden in de praktijk en op de differentiatie daadwerkelijk helpt bij de prestaties en/of belevingen van de leerlingen.

Naast mijn eigen interesse voor differentiatie, is de school waar ik mijn onderzoek uitvoer, het Kajmunk College te Hoofddorp, veel bezig met dit onderwerp. Zij bieden op alle niveaus verschillende

excellente programma's en projecten aan waar leerlingen aan deel kunnen nemen. Daarnaast wordt er ook veel aandacht besteed aan het goed begeleiden van leerlingen. Docenten hebben veel contact met elkaar over hoe het met leerlingen en hun cijfers gaat.

Binnen de teamvergaderingen is differentiatie een belangrijk speerpunt en is er vaak overleg over hoe er het beste maatwerk geleverd kan worden binnen het klaslokaal.

Vraagstelling

Hoe kan ik mijn lessen aanpassen aan de behoeften van leerlingen uit een havo 2 en vwo science 2 klas wat betreft differentiatie in de praktijklessen tekenen?

Deze vraag wil ik gaan beantwoorden aan de hand van de volgende drie vragen:

1. Welke behoeften hebben leerlingen uit 2h3 en 2s3 klas wat betreft de 5 differentiatie aspecten uit het differentiatie schema van Tomlinson?
2. Welke behoeften die de leerlingen aangeven zijn geschikt voor differentiatie en hoe zijn deze toe te passen in een tekenopdracht?
3. Hoe ervaren de leerlingen de onderdelen tijdens de les waarop differentiatie is toegepast?

Leeswijzer

Mijn afstudeeronderzoek bestaat uit vier hoofdstukken: de methode, de resultaten van de drie deelvragen, de conclusie en de kritische reflectie. In het eerste hoofdstuk leg ik de onderzoeksmethode uit. In het tweede hoofdstuk bespreek in de wensen van de leerlingen op het gebied van differentiatie. Vervolgens wordt een selectie van de resultaten uit hoofdstuk 1 toegepast in een lessenserie en in het laatste stuk van dit hoofdstuk wordt de lessenserie besproken en geëvalueerd. In het derde hoofdstuk wordt een er conclusie getrokken en geef ik antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek. In de bijlages zijn de dataverzameling en de literatuurlijst van mijn onderzoek te vinden. In het laatste hoofdstuk is er een kritische zelfreflectie over het onderzoek terug te lezen.

Methode

Mijn afstudeeronderzoek is een praktijkonderzoek. Van der Donk en Van Lanen (2016) hanteren de volgende definitie voor praktijkonderzoek:

Praktijkonderzoek in de school is onderzoek dat wordt uitgevoerd door leraren en leraren in opleiding, waarbij op systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden verkregen worden op vragen die ontstaan in de eigen onderwijspraktijk en gericht zijn op de verbetering van deze praktijk.

Om mijn eigen onderwijspraktijk te verbeteren ga ik een ontwerponderzoek maken en uitvoeren. Een ontwerponderzoek is namelijk gericht op de kwalitatieve verbetering van de leeromgeving en tijdens het onderzoeksproces wordt de ontwerpcyclus doorlopen: er wordt een interventie ontworpen, uitgevoerd en geëvalueerd (van der Donk en van Lanen, 2016).

Omdat mijn onderzoek gaat over welke behoeftes leerlingen uit een 2 havo en 2 science klas hebben op het gebied van differentiatie en hoe deze differentiatiebehoeftes toegepast kunnen worden in de tekenlessen om op deze manier leerlingen beter te laten presteren tijdens deze lessen, is een ontwerponderzoek een goede manier om hier achter te komen. Om de behoeftes van de leerlingen in korte tijd te inventariseren is een enquête en dus kwantitatieve methode gebruikt.

Voor mijn onderzoek hou ik de cyclus voor praktijkonderzoek van Van der Donk en Van Lanen aan (2016)

- Oriënteren: de aanleiding en de beschrijving van het probleem.
- Richten: de onderzoeksdoelen vaststellen.
- Plannen: methode van dataverzameling: een enquête voor havo 2 en vwo science 2 en groepsinterviews met 6 leerlingen uit havo 2 en vwo science 2.
- Verzamelen: dataverzameling door de enquêtes en de groepsinterviews af te nemen.
- Analyseren en concluderen: data analyse door de onderzoeksgegevens te bekijken en vergelijken met de gegevens uit de literatuur (de probleembeschrijving). Deelvraag 1.
- Ontwerpen: een lessenserie aanpassen aan de onderzoeksgegevens en uitvoeren. Deelvraag 2.
- Rapporteren en presenteren: onderzoeksresultaten bekijken en ontwerp aanpassen. Deelvraag 3. Evaluatie en beoordeling van onderzoek beschrijven in een conclusie.

Dataverzameling vindt met de volgende instrumenten plaats:

Voor in de havo 2 en de vwo science 2 klas wordt een enquête gemaakt op basis van het differentiatieschema van Tomlinson (in van der Valk, 2014). Op deze manier wordt een duidelijk overzicht van de meningen en behoeftes van de leerlingen in kaart gebracht. De enquête wordt afgenomen aan de start van de tekenles. Ik leg eerst aan de klas uit waar de enquête voor is en waar het over gaat. De resultaten van de enquête vormen het uitgangspunt voor het ontwerp van de lessenserie? De resultaten van de enquête zijn verwerkt in diagrammen en zij te zien in bijlage ??

Voor de evaluatie van de lessenserie vindt er per klas een groepsinterview plaats met 6 willekeurig gekozen leerlingen. Ik heb elke 4^e leerling van de lijst geselecteerd voor het interview. Ik heb geen rekening gehouden met meisjes/jongens verhouding. De havo 2 klas bestaat uit 29 leerlingen en de vwo science klas uit 29 leerlingen. 6 leerlingen per klas vind ik genoeg om verschillende perspectieven en meningen te krijgen over de gegeven lessen. De getranscribeerde interviews worden gelabeld aan de hand van de 5 onderdelen uit het schema van Tomlinson en de drie basisbehoeften die volgens Luc Stevens van belang zijn voor leerlingen.

Resultaten

Deelvraag 1: Welke behoeften hebben leerlingen uit 2h3 en 2s3 klas wat betreft de 5 differentiatie aspecten uit het differentiatie schema van Tomlinson?

In de tweede klas op het Kajmunk College krijgen zowel de science (dit is een zijstroming van vwo) leerlingen als de havo leerlingen een half jaar tekenen en een half jaar handvaardigheid. De klassen die ik gebruik voor dit onderzoek hebben een half jaar handvaardigheid afgesloten en zijn nu begonnen met tekenen. Zij hebben in de brugklas ook een half jaar tekenen gehad.

Volgens het schema van Tomlinson (van der Valk, 2014) dat in de probleembeschrijving te zien is, kan de docent differentiëren naar 5 onderwerpen: inhoud, proces, product, emotionele basisbehoefte en de leeromgeving.

Ik heb op basis van dit model van Tomlinson een enquête opgesteld voor de leerlingen uit 2S3 en 2H3 om erachter te komen wat leerlingen willen op het gebied van de 5 onderwerpen waarop docenten kunnen differentiëren (zie bijlage 1)

De resultaten zijn in diagrammen in bijlage 2n? en 3 te vinden. De samengevatte resultaten zijn als volgt.

Leeromgeving (vraag 1 en 2):

De leeromgeving van de leerling binnen de school is voor het grootste deel in het klaslokaal. Er wordt door Van der Valk (2014) een onderscheid gemaakt tussen de fysieke leeromgeving en de sociale en culturele leeromgeving van de leerling. De fysieke leeromgevingen zijn bijvoorbeeld het klaslokaal, een bèta-lab, een mediatheek, een computerlokaal, etc.

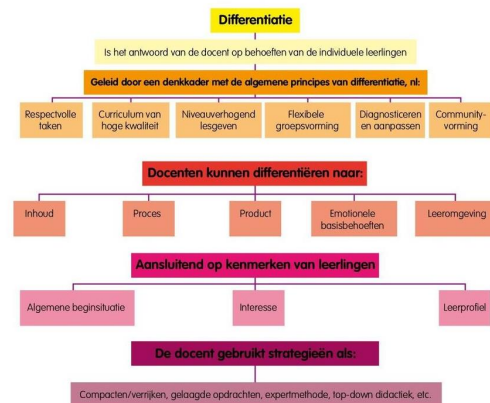
Voor de sociale en culturele leeromgeving verwijst Van der Valk (2014) naar 7 kenmerken voor de 'aan talent aangepaste kenmerken van de leeromgeving'. Dit betekent een schoolcultuur waarin excellentie een grote rol speelt. Er zijn scholen met een 'excellentie programma' die getalenteerde leerlingen ruimte geven om in groepen samen te werken in bijvoorbeeld een eigen lokaal. Op die manier wordt er een leeromgeving aangeboden om het beste uit de leerlingen te halen.

Uit de enquêtes blijkt dat in 2h3 73% en in 2s3 64% van de leerlingen het liefst op school werkt. Argumenten hiervoor zijn dat leerlingen het fijn vinden om meteen vragen te kunnen stellen en ze vinden het gezelliger dan thuis werken. Daarnaast geven ze aan dat zij thuis al genoeg dingen te doen hebben en zij daarom voor het vak tekenen het liefst op school werken.

Voor het excellentie deel van de leeromgeving heb ik de leerlingen gevraagd of zij tijdens lessen graag hulp en instructie willen krijgen van de docent, van een medeleerling die goed is in tekenen of van beide. 71% van 2s3 en 48% van 2h3 willen graag hulp en instructie van zowel de docent als van een medeleerling. Geen leerlingen uit 2s3 en maar 11% uit 2h3 krijgen het liefst hulp van een medeleerling die goed is in tekenen. Volgens een aantal leerlingen heeft de docent het meeste kennis en zou een uitleg van een medeleerling onduidelijker zijn. Daarnaast schreef een leerling dat de medeleerlingen die de uitleg zou geven zich beter zouden voelen dan de rest van de klas.

Emotionele basisbehoefte (vraag 8 en 9):

Elke leerling heeft emotionele basisbehoeftes maar de mate waarin die bevredigd moeten worden

verschilt per leerling. Het gevoel van bij de groep horen, het idee hebben dat ze belangrijk zijn en er toe doen en het gevoel hebben dat je het kan zijn voorbeelden van deze emotionele behoeftes. De docent speelt een belangrijke rol hierin, hij of zij moet er voor zorgen dat er een klasklimaat is waarin aan al die emotionele behoeftes voldaan wordt. Leerlingen moeten vragen kunnen stellen zonder zich dom te voelen of uitgelachen te worden en ze moeten zichzelf kunnen zijn. Anders wordt er een rem gezet op de ontwikkeling van talenten van leerlingen.

Voorbeelden hiervan zijn dat leerlingen zich veilig voelen in de klas, vragen durven te stellen, zichzelf durven te zijn, hun eigen interesses kwijt kunnen en zonder problemen in groepen kunnen samenwerken. Bij dit onderdeel hoort ook de basisbehoefte relatie, die in de probleemstelling is genoemd, die nodig is om de leerling zich veilig te laten voelen binnen de klas.

Uit de enquêtes blijkt dat in 2h3 89% en in 2s3 77% van de leerlingen het belangrijk vindt dat ze hun eigen interesses kwijt kunnen in de tekenlessen. Volgens hen worden de lessen en opdrachten er leuker van, gaan leerlingen serieuzer aan de slag met hun tekening, kunnen ze zichzelf uiten en kunnen ze elkaar beter leren kennen door middel van hun werk. Er zijn ook leerlingen die het niet uitmaakt of het nut er niet van inzien om dit deel van zichzelf te delen met anderen.

Daarnaast heb ik gevraagd aan leerlingen op basis waarvan de docent groepjes zou moeten maken. 48% in 2s3 en 44 % in 2h3 vindt dat dit gedaan moet worden op basis van vriendengroepen. Dit is volgens leerlingen gezellig en zij kunnen goed overleggen als zij met hun vrienden samenwerken. Er zijn ook leerlingen die voorstelden om groepjes willekeurig te maken zodat ze elke keer met andere leerlingen samenwerken en andere leerlingen beter leren kennen.

Product (vraag 11 en 12):

In een lessenserie kan er naar verschillende eindproducten gewerkt worden. Dit kan een verslag, een ontwerp, een poster, een boekje en nog vele andere producten zijn. Voor het vak tekenen in de 2^e klas staan de eindproducten vast, in de bovenbouw gaan zij hier verder op in en kan het eindproduct per leerling een andere vorm hebben. Andere onderdelen van het product zijn de eindbeoordeling, het feedback geven op het werk en of er gebruik gemaakt wordt van peerfeedback.

Ik heb de leerlingen gevraagd of het volgens hen belangrijk is dat er ook naar het proces wordt gekeken en of leerlingen elkaar ook feedback (peerfeedback) zouden moeten geven op het werk. Volgens 79 % in 2h3 en 93% in 2s3 is het van belang dat de docent naar zowel het werk als het werkproces kijkt. Dat is volgens leerlingen de eerlijke manier. Als iemand hard zijn best doet maar niet goed is in tekenen, vinden zij dat dit niet afgestraft moet worden maar beloond. Daarnaast kan het zijn dat iemand het werk heeft overgetrokken of niks heeft gedaan tijdens de lessen maar wel een mooi werk inlevert. Dan kan die leerling nog steeds een goed cijfer krijgen aangezien de docent niet naar het proces heeft keken. Hiermee wordt luiheid beloond. Daartegenover zijn er ook leerlingen die vinden dat het net is als een proefwerk, het gaat om het resultaat. Er moet objectief naar gekeken worden.

Met peerfeedback is 68% in 2s3 en 86% in 2h3 het eens. Volgens de leerlingen kan je hierdoor van elkaar leren, van je fouten leren, je werk verbeteren en de volgende opdracht beter uitvoeren. 32% van de leerlingen in 2s3 is het hier niet mee eens. Volgens hen zouden leerlingen niet eerlijk zijn tegen elkaar. Vrienden zouden alleen positief zijn over elkaar, of het werk nou goed is of niet, en sommige zouden het werk alleen maar afkraken om vervelend te zijn. Er zijn ook leerlingen die hun werk niet willen delen met de rest van de klas. Dit heeft in dat geval dan met de emotionele leerbehoefte van de leerling te maken. Hij of zij voelt zich niet veilig genoeg in de klas om zijn of haar werk te delen.

Proces (vraag 3 t/m 7):

Leerlingen kunnen verschillende wegen nemen om bij het eindpunt te komen. Bij dit onderwerp horen punten zoals tempo, mate van instructie, open of gesloten opdrachten en individueel of in groepjes werken. Ik heb leerlingen over elk van de 4 onderdelen vragen gesteld.

Op het gebied van tempo geven leerlingen aan dat zij het liefst ervoor zorgen dat zij de opdracht binnen de afgesproken tijd af hebben en wanneer zij klaar zijn iets voor zichzelf gaan doen. Wat dit inhoudt verschilt per leerling. Sommige gaan voor een ander vak aan de slag, andere willen hun tekening mooier maken of aan een andere tekening werken. 16% van de leerlingen uit 2h3 en 31% van de leerlingen uit 2s3 zouden andere leerlingen gaan helpen met hun werk.

De antwoorden op de vraag van mate van instructie verschillen niet veel tussen de klassen. In beide klassen kiest net iets meer dan de helft van de leerlingen voor een korte klassikaal uitleg en verdere individuele uitleg, 53% in 2s3 en 67% in 2h3. Leerlingen vinden dat je op die manier snel kan beginnen en dat je niet hoeft te wachten tot iedereen alles van de opdracht begrijpt. Dit kan de docent dan verder uitleggen aan die specifieke leerlingen en dan kan de rest beginnen aan de opdracht. 26% uit 2s3 en 23% uit 2h3 heeft liever een klassikale uitleg totdat iedereen snapt wat de bedoeling is. Op die manier is er genoeg tijd zodat iedereen zijn vragen kan stellen en misschien heb je ook wat aan een vraag die iemand anders heeft gesteld volgens een leerling.

Op het gebied van vrijheid binnen een opdracht kiezen de meeste leerlingen voor gedeeltelijk open opdrachten. 60% uit 2h3 en 61% uit 2s3 krijgen het liefst een half open opdracht waarbij iedereen wel dezelfde opdracht krijgt maar er is ook ruimte voor eigen keuzes. Op die manier kan je wel je eigen creativiteit gebruiken en weet je ook snel wat je moet gaan maken. Iedereen heeft dezelfde opdracht maar toch zijn de resultaten anders.

Toch zijn er ook leerlingen die het liefst een geheel open opdracht krijgen zodat iedereen iets anders kan gaan doen. 27% uit 2h3 en 25% uit 2s3 kiest liever voor zulk soort opdrachten. Op die manier kunnen zij volledig hun creativiteit gebruiken en hebben zij veel keuzevrijheid. Bij dit onderdeel hoort ook de basisbehoefte autonomie, die ervoor zorgt dat de leerling controle hebben over hun eigen leerproces.

Als laatste heb ik de leerlingen een vraag gesteld over groepswork, of zij het liefst alleen werken, samen werken of allebei. De resultaten komen redelijk overeen in beide klassen. 29% uit 2s3 en 36% uit 2h3 werkt het liefst alleen, 21% uit beide klassen werkt het liefst samen en de rest vindt het allebei prima. De leerlingen die het liefst alleen werken gaven als argumentatie dat zij het lastig vinden om met meerdere mensen aan 1 tekening te werken, je kan alles zelf bepalen als je alleen werkt, je kan snel keuzes maken en je kan geconcentreerder aan het werk.

De leerlingen die het liefst samenwerken doen dit omdat dit gezellig is, je makkelijk hulp kan vragen aan anderen en ideeën uitwisselen en je kan leren van de anderen.

Dezelfde argumenten worden gegeven door de leerlingen die het allebei prima vinden. Wel ligt het volgens hen aan de opdracht of zij liever alleen werken of samen.

Inhoud (vraag 10):

Ik heb voor het onderwerp inhoud leerlingen een vraag gesteld over verdieping, verbreding en verrijking. Alle leerlingen krijgen een basisstof aangeboden, maar er is ook ruimte voor lesstof die verder gaat dan die basisstof. Hierin wordt een onderscheid gemaakt in 3 soorten lesstof. De verdiepende lesstof geeft een uitbereiding aan de basisstof door bijvoorbeeld een andere manier van toepassen aan te bieden. De verbredende lesstof gaat om meer stof van hetzelfde niveau. De verrijkende lesstof is geschikt voor leerlingen die een brede interesse hebben en meer diepgang willen in de opdracht. Net als bij het vorige onderdeel, past dit onderdeel ook binnen de basisbehoefte autonomie.

Ik heb als 4^e optie om niet verder door te gaan maar om alvast te beginnen aan de volgende opdracht. De resultaten zijn erg verdeeld en sommige leerlingen kiezen voor meerdere opties. In 2s3 kiest 40% voor een verrijkende opdracht en 28% in 2h3. De mogelijkheid om niet verder in de te gaan op de basisstof maar verder te werken aan de volgende opdracht wordt in 2s3 door 30% en in 2h3 door 28% gekozen. 20% uit 2s3 en 19% uit 2h3 kiezen voor verbreding en de rest, 10% uit 2s3 en 25% uit 2h3, van de leerlingen kiest voor verdieping. De argumenten die genoemd worden voor zowel verdieping, verbreding en verrijking gaan over handiger en vaardiger worden in tekenen en het leuker maken om te tekenen.

Deelvraag 2 Welke behoeften die de leerlingen aangeven zijn geschikt voor differentiatie en hoe zijn deze toe te passen in een tekenopdracht?

Voor het aanpassen van een opdracht heb ik gekozen voor 3 onderdelen:

- de leeromgeving (talent leerlingen);
- het proces (open of gesloten opdracht).
- het product (beoordelen en peerfeedback);

Er wordt in de bestaande lessen nog niks gedaan met deze differentiatie punten en er is genoeg vrijheid om hier wel iets mee te doen tijdens de tekenlessen.

De leeromgeving:

Binnen het thema leeromgeving is ervoor gekozen om aandacht te besteden aan het gebruik maken van talentleerlingen binnen de lessen. Uit de enquête is gebleken dat leerlingen graag van zowel de docent als een medeleerling hulp zou willen krijgen tijdens de les.

Om dit te gebruiken tijdens de les, wordt aan de leerlingen gevraagd wie graag een assistent-docent zou willen zijn tijdens de les. Dit kan gaan om extra uitleg over techniek of om het gebruiken van fantasie in een tekening. Om leerlingen niet te verplichten mee te doen is er uit gegaan van een vrijwillige deelname. Het gaat er namelijk om dat leerlingen die iets extra's willen doen tijdens de les of hun talent voor tekenen willen delen met andere, hieraan mee kunnen doen.

Het proces:

Uit de enquête blijkt dat leerlingen verschillende behoeftes hebben aan differentiatie binnen de opdracht, hier worden verschillende opties aangeboden.

Om ervoor te zorgen dat leerlingen op hun eigen niveau kunnen werken, krijgen de leerlingen de keuze tussen een gesloten opdracht, een half open half gesloten opdracht en een open opdracht. De uitgewerkte versies zijn te zien in bijlage 4.

Optie 1:

De gesloten opdracht richt zich voornamelijk op de techniek, in dit geval arceren. Leerlingen die gekozen hebben voor deze optie in de enquête, hebben als reden opgeschreven dat zij niet zouden weten wat zij moet doen met een open opdracht en dat zij vast zouden lopen.

De leerling hoeft zich bij deze optie minder te richten op het gebruik van fantasie en zal naar mijn idee hierdoor niet snel vastlopen tijdens het werkproces.

De opdracht: Kies een dier (uit de voorbeelden) en teken deze op a4 formaat. Ga deze invullen met de vacht van een ander dier door middel van arcering. Experimenteer met verschillende soorten arcering.

Optie 2:

De half open half gesloten versie richt zich zowel op techniek als op fantasie gebruik.

Leerlingen richten zich, net als bij optie 1 op techniek, maar moeten ook gebruik maken van hun fantasie.

De opdracht: Teken een fantasiedier dat bestaat uit verschillende dieren (mag gebruik maken van de voorbeelden). Dus kies bijvoorbeeld de poten van een vogel, het lichaam van een kat en het hoofd van een konijn. Vul deze in door middel van arcering.

Leerlingen hebben binnen deze opdracht de vrijheid om zelf een die samen te stellen, maar kunnen gebruik maken van de voorbeelden. Leerlingen die hun fantasie willen gebruiken, maar het lastig vinden, hebben de voorbeelden als leidraad.

De leerlingen geven het fijn dat tijdens een opdracht iedereen dezelfde opdracht krijgt maar dat de resultaten erg zullen verschillen. Ze kunnen gebruik maken van hun creativiteit, maar het is niet zo vrij dat je vast loopt.

Optie 3:

De open opdracht richt zich veel op het gebruik van fantasie. Leerlingen kunnen volop hun creativiteit gebruiken en ze kunnen binnen deze opdracht zelf verzinnen wat ze willen gaan maken
De opdracht: Teken een fantasiedier/monster/wezen en vul deze in door middel van arcering. Je mag onderdelen van bestaande dieren gebruiken, maar gebruik zoveel mogelijk je fantasie!

Volgens leerlingen die voor deze optie hebben gekozen in de enquête is het fijn om compleet de vrijheid te hebben en vinden zij het leuk als alle leerlingen iets anders aan het maken zijn.

Door de verschillende opties aan te bieden wordt er aandacht besteed aan de basisbehoefte autonomie, ze kunnen hun eigen keuzes maken en hebben hun proces in eigen handen.

Het product

Uit de enquête blijkt dat veel leerlingen het goed vinden als zowel de docent als de leerling naar het werk kijkt en feedback geeft hierop. Dit gebeurt nog niet tijdens de tekenlessen, terwijl het blijkt dat leerlingen dit wel fijn vinden. Om deze reden ga ik dit toepassen in de lessen. Daarnaast vinden leerlingen het belangrijk dat de docent zowel naar het werk als het proces kijkt. Voor de opdracht wordt een beoordelingsrubric gemaakt waar beide punten in naar voren komen. Voor alle drie de opties geldt dezelfde beoordeling en wordt gelet op dezelfde punten:

- Idee/originaliteit
- Onderzoek/experiment
- Techniek
- Samenwerken
- Werkdrift
- vooruitgang

Zie de rubric in bijlage 5.

Om ervoor te zorgen dat de leerlingen zich veilig voelen tijdens het geven en ontvangen van peerfeedback wordt de klas opgesplitst in groepjes van 5. Op deze manier is het efficiënt en voor de leerling beter te overzien. Leerlingen hoeven niet aan de hele klas hun werk te laten zien en dit zal voor minder druk zorgen.

De leerlingen gaan de rubric gebruiken voor het geven van peerfeedback. Uit de enquête blijkt dat een aantal leerlingen bang zijn dat hun medeleerlingen alleen negatief zullen zijn en het expres gaan afkraken. Doordat ik de leerlingen over elk punt een tip en een top laat opschrijven, voorkom ik dat leerlingen werk kunnen afkraken.

Regels voor het geven en ontvangen van feedback worden vooraf besproken en zijn terug te vinden in de bijlage.

De peerfeedback ronde zal halverwege de lessenserie plaats vinden.

Deelvraag 3: Hoe ervaren de leerlingen de onderdelen tijdens de les waarop differentiatie is toegepast?

Om de lessenserie te evalueren is er een interview gehouden met 6 leerlingen uit elke klas en zijn er vragen gesteld over de onderdelen leeromgeving (talent leerlingen), proces (open of gesloten opdracht) en product (beoordelen en peerfeedback). De vragen zijn te zien in bijlage 6. De resultaten zijn uit de gecodeerde interviews hieronder samengevat. De uitgewerkte interviews zijn terug te vinden in bijlage 7 en 8.

Leeromgeving

Ik heb leerlingen uit 2s3 gevraagd wat zij ervan vonden dat er leerling-docenten beschikbaar waren tijdens de les en aan de leerling-docenten heb ik gevraagd hoe het bevalen is. Leerlingen vonden het goed dat deze specifieke leerlingen beschikbaar waren tijdens de lessen. Op die manier konden zij volgens hen, als de docent niet beschikbaar, toch om hulp vragen bij iemand anders. Daarnaast zei leerling 6 dat je ook meerdere ideeën en reacties op je tekening kon krijgen. Een nadeel was volgens leerling 4 wel dat je ook soms de leerling-docent niet wilde lastig vallen omdat hij/zij ook hun eigen tekening moest afmaken, dus dan zou je alsnog geen hulp kunnen krijgen om dat moment. Uit 2s zaten er 2 leerling-docenten bij het interview. Zij vonden het erg leuk om deze functie te hebben tijdens de lessen en andere leerlingen te kunnen helpen met hun tekeningen. Volgens leerling 4 kwamen leerlingen vaak langs met vragen over wat leuk of mooi zou zijn in hun tekening. Zij merkte wel dat richting de laatste lessen van deze opdracht er steeds minder leerlingen langs kwamen voor hulp omdat ze al een idee hadden voor hun werk en zelf verder konden gaan met de opdracht. Het valt dus op dat leerlingen meer om hulp vragen in de beginfase van een opdracht, het bedenkgedeelte van de opdracht, en wanneer zij een idee hebben ze zelf aan de slag gaan en minder om hulp vragen aan medeleerlingen. Op dit moment stellen ze nog wel veel vragen aan de docent.

In tegenstelling tot 2s3, waarin er 5 leerling-docenten waren, heeft in 2h3 geen enkele leerling zich aangemeld om leerling-docent te zijn. Ik heb het de eerste les individueel aan leerlingen gevraagd en tijdens de tweede les nog een keer klassikaal, maar leerlingen wilde dit niet vrijwillig doen, dus heb ik dit ook niet geforceerd tijdens de lessen. Ik heb de leerlingen tijdens het interview gevraagd waarom zij denken dat leerlingen zich hier niet voor wilde aanmelden.

3 leerlingen hadden het idee dat dit misschien komt door onzekerheid en verlegenheid van leerlingen die goed kunnen tekenen of dat deze leerlingen misschien meer aandacht aan hun eigen werk wilde besteden. Leerling 2 dacht dat het misschien ook zou kunnen zijn dat zo'n leerling bang is om een fout te maken en hiermee gezeur zou krijgen. Ik heb leerlingen gevraagd wanneer het wel zou werken? Volgens leerling 4 zou er dan iemand uit een andere klas moeten komen, iemand van buitenaf. Dit zou volgens deze leerling sneller gebeuren dan dat er iemand uit de klas zelf zich zou aanmelden.

Voorbeeld versie 2

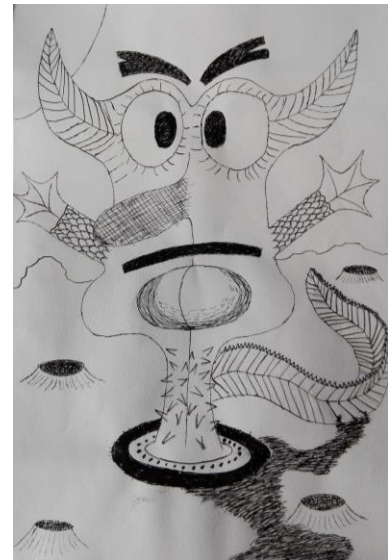
Proces

Om erachter te komen hoe het is bevalen om een keuze te hebben in verschillende versies van de opdracht, heb ik leerlingen uit beide klassen gevraagd wat hier voordelen en nadelen van waren. Ook wilde ik weten waarom de leerling voor hun specifieke versie hebben gekozen.

Volgens leerling 6 uit 2s3 kon je door de verschillende opties kijken wat er het beste bij je past. Dat mensen met fantasie voor de open versie konden gaan en de mensen die weinig

fantasie hebben kunnen kiezen voor versie 1 of 2. Een effect van niet die keuzevrijheid hebben volgens leerling 5 uit 2h3 kon zijn dat je een opdracht moest maken die je niet leuk vind en dan vervolgens niet je best gaat doen hierdoor. Door een keuze te hebben kon je een opdracht maken die je zelf wilde maken en hierdoor werd het leuker.

Er zitten ook nadelen aan volgens de leerlingen. Volgens leerling 3 uit 2s3 zit er een tempoverschil tussen de 3 verschillende versies. Iemand die de open opdracht maakt, heeft meer tijd nodig om iets te verzinnen dan iemand die de gesloten versie maakt en dit kan het moeilijk maken om te kiezen. Een ander nadeel is volgens leerling 1 uit 2h3 dat door de verschillende versies je minder makkelijk bij andere kan kijken of met andere kunt overleggen als zij een andere versie hebben gekozen dan jij zelf. Ik heb elke leerling tijdens het interview ook gevraagd waarom zij de specifieke versie hebben gekozen en de leerlingen die versie 3, en

Voorbeeld versie 3

open versie, hebben gekozen dit inderdaad hebben gedaan omdat zij veel fantasie hebben. Ook hebben de leerlingen die voor versie 1, de gesloten versie hebben gekozen, dit gedaan omdat zij minder fantasie hebben. de leerlingen die versie 2 hebben gekozen, hebben dit gedaan omdat zij niet alles zelf wilde verzinnen maar wel meer vrijheid dan in versie 1 wilde hebben.

Product beoordeling

Tijdens het interview hebben de leerlingen de vraag gekregen, net als bij het vorige onderdeel, over wat de voordelen en nadelen zijn van de rubric voor het beoordelen. Volgens leerling 3 uit 2s3 was het fijn omdat je precies kon zien waaraan je werk moest voldoen en hierdoor wordt het makkelijker om hogere punten te halen. Je kon volgen leerling 5 uit 2s3 een beeld krijgen van hoe je werk uiteindelijk moest worden en wat je nog kon verbeteren. De leerlingen uit 2h3 noemde dezelfde voordelen op.

Wel vond leerling 5 uit 2s3 de rubric nog onduidelijk. Sommige teksten waren nog onduidelijk en snapte leerling 3 een van de beoordelingscriteria niet. Er zou dan nog meer informatie bij moeten staan. Leerling 2 en 4 uit 2h3 geven ook aan dat het misschien teveel een richtlijn is voor tijdens het proces. Dat je teveel gaat letten op de beoordeling en minder je eigen gang gaat. Het is tijdens het werken te sturend.

In de rubric is een onderscheid gemaakt tussen het proces en het product. Ik heb leerlingen gevraagd wat zij ervan vonden dat zowel het werkproces als je werk wordt beoordeeld. Alle leerlingen uit het interview reageerden hier positief op. Volgens leerling 6 is het goed omdat niet iedereen even goed is in tekenen, maar dan kan je alsnog heel hard je best doen. In plaats van dat het alleen gaat over of je werk mooi is of niet, gaat het dan ook om hoe hard je gewerkt hebt. Iedereen krijgt een eerlijke kans.

Product peerfeedback

Tijdens de 2^e les hebben leerlingen elkaar peerfeedback gegeven, aan de hand van de rubric, door tips en tops te geven. Volgens leerling 3 uit 2s3 was dit goed omdat andere mensen je kunnen wijzen om dingen in je tekening die jij over het hoofd hebt gezien. Je hoort nog kort van een ander wat je kan verbeteren maar ook wat je al goed hebt gedaan. Ook kan je volgens leerling 5 uit 2h3 op die manier nog inspiratie opdoen bij andere voor je eigen tekening. Er zaten ook nadelen aan volgens de leerlingen. Leerling 4 zei dat hij het lastig vond om iemand in zijn waarde te laten en alsnog goede feedback te geven. Iemand anders kan je feedback anders opvatten dan je bedoelt en hierdoor zich beledigt of verdrietig voelen. Je weet niet hoe iemand ergens op gaat reageren. Leerling 4 uit 2s3 vond dit ook erg lastig. Het is makkelijk om een top te geven, maar moeilijk om kritiek te geven op

iemand anders zijn werk zonder gemeen over te komen. Daarnaast kan het volgens leerling 2 ook gebeuren dat je door de feedback te veel naar ideeën van een ander gaat luisteren en niet meer je eigen ideeën gaat uitvoeren.

De geïnterviewde leerlingen uit 2s3 hadden ook nog andere opmerkingen over de lessen. Volgens leerling 3 zou het misschien goed werken als de leerlingen in 3 groepen worden verdeeld op basis van hun keuze en dat er bij elke groep 2 leerling-docenten staan. Dan kan je daar naartoe voor hulp. Volgens leerling 5 zou het misschien ook nog goed werken als je aan elke groep apart nog een instructie zou geven. Op deze manier is er maar een korte klassikale instructie en wordt de uitleg per opdracht duidelijker gegeven.

Onderdeel	Onvoldoende 1 punt	Voldoende 2 punten	Uitstekend 3 punten
proces			
Onderzoek/experiment	<p>TIP: Je eerdere ideeën was erg leuk</p>	<p>Je hebt onderzoek gedaan. Je hebt de instructie gevolgd en het experiment uit de opdracht uitgevoerd.</p>	<p>Je hebt veel en verschillend onderzoek gedaan. Je hebt geëxperimenteerd met verschillende soorten arceering en meerdere experimenten uitgevoerd vanuit jou opdracht. Je hebt meer gedaan dan gevraagd werd.</p>
Samenwerken	<p>TIP: IK ZOU EERST ANDERE OPMERKEN - ANTOON HET MI 2. IET HET ER NUG MAAL UIT ZIJN WAARDE</p>	<p>Je werkt meestal goed samen. Je luistert en reageert goed op andere en hun mening.</p>	<p>Je bent goed in samenwerken en toont initiatief. Je luistert en reageert goed op andere. Je toont initiatief als een ander hulp nodig heeft en helpt.</p>
Werkdrijf	<p>Je werkt niet door en geeft snel op. Je werkt alleen als de docent het vraagt. Je gebruikte tijd niet nuttig.</p>	<p>... ook als het even niet lukt. Je benut je tijd goed</p>	<p>Je werkt uitstekend door en wil echt iets moois van je werk maken. Je laat je niet ontmoedigen en werkt zelfstandig door. Je benut je tijd volledig.</p>

Voorbeeld peerfeedback

Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek was: Hoe kan ik mijn lessen aanpassen aan de behoeften van leerlingen uit een havo 2 en vwo science 2 klas wat betreft differentiatie in de praktijklessen tekenen?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik onderzoek gedaan naar wat leerlingen vinden van differentiatie, hoe ik hun behoeftes in de les kan verwerken en wat zij van de aangepaste les vonden?

Om erachter te komen wat leerlingen zelf vinden, heb ik een enquête afgenomen in 2 verschillende klassen. Tussen de twee klassen was er niet een groot verschil in antwoorden. Leerlingen vinden het fijn om op school te werken en geen huiswerk te hebben, ze vinden het fijn om een keuze te hebben binnen de lessen, ze vinden het belangrijk dat de docent naar het werk en het proces kijkt voor de beoordeling en ze vragen niet alleen hulp aan de docent, maar ook aan medeleerlingen. Ik heb voor het toepassen een selectie gemaakt van onderdelen waar nog geen aandacht aan werd besteed, maar waar wel de ruimte voor was. Tijdens de lessen konden leerlingen zich laten aanmelden om een leerling-docent te zijn tijdens de lessen, de leerlingen is een keuze gegeven tussen drie verschillende versies van de opdracht, leerlingen hebben peerfeedback gegeven en er is een beoordelingsrubric gemaakt waar zowel het proces als het werk beoordeeld wordt.

Zoals in de theorie te lezen was, vinden leerlingen het fijn om een keuze te hebben binnen een opdracht. Het zorgt dat er aandacht wordt besteed aan de basisbehoefte autonomie, de controle hebben over het eigen leerproces (in Geerts & Kralingen, 2013). De leerlingen maakten ook een eerlijke keuze tijdens de les, ze gingen niet automatisch voor de makkelijkste versie, maar ze keken naar welke versie het best bij hun paste. Uit de feedback van de leerlingen blijkt ook dat ze deze controle erg fijn vonden.

Hier was ook geen verschil te zien tussen de twee klassen. Als het aankomt op het inzetten van leerling-docent was er wel een verschil. In 2s3 zijn er 5 leerlingen die zich hebben aangemeld hiervoor en zij hebben dit met plezier gedaan. Ze vonden het fijn om andere leerlingen te kunnen helpen. In 2h3 waren er geen leerlingen die zich wilde aanmelden. De vraag is klassikaal gesteld en er zijn individuele leerlingen gevraagd, maar niemand wilde dit op zich nemen. Uit het interview blijkt dat de leerlingen die dit zouden kunnen, zich te onzeker of verlegen voelen of dat misschien de sfeer in de klas hier zich niet voor leent. Dit heeft te maken met de basisbehoefte relatie en het onderdeel emotionele basisbehoefte. Er moet een veilige sfeer in de klas zijn, om ervoor te zorgen dat leerlingen zichzelf kunnen zijn en hun talenten optimaal te ontwikkelen en inzetten (bron). In deze klas is hier niet genoeg aandacht aan besteed en het kan zijn dat dit onderdeel om die reden verschilde van de 2s3 klas. Er is in deze klas ook geen aandacht besteed aan een veilige leeromgeving creëren, maar de leerlingen in deze klas voelden zich veilig genoeg om actief deel te nemen aan het onderdeel leerling-docenten. Wat ervoor zorgde dat dit onderdeel niet goed uitgevoerd kon worden in 2h3 is onduidelijk.

Het peerfeedback geven verliep in 2s3 goed en soepel. Leerlingen namen de opdracht serieus en uit het interview blijkt dat zij dit als nuttig beschouwen. In 2h3 werd dit ook als nuttig beschouwd maar de uitvoering verliep anders dan in 2s3. Er was veel vrijheid binnen de werkvorm. Leerlingen mochten zelf groepjes maken en zelf de regie nemen. Deze mate van vrijheid in 2h3 was teveel en hierdoor verliep het minder effectief dan in 2s3. Hier zou dus een andere werkvorm met minder vrijheid voor moeten gebruikt worden om het effectief te laten zijn. Het kan zijn dat in deze specifieke klas, de vrijheid zorgde voor onduidelijkheid, wat resulteerde in onrust en geen goede werksfeer.

Leerlingen vinden het eerlijk dat er bij de beoordeling naar het werk wordt gekeken en naar het proces. Zo kan iemand die heel hard zijn best doet, maar motorisch zwak is, nog steeds een

voldoende halen. Ook kan iemand die goed is in tekenen, een lager cijfer halen door luiheid tijdens de lessen. Wel was de rubric voor de leerlingen nog niet duidelijk genoeg. De omschrijving moeten duidelijker worden geformuleerd volgens de leerlingen.

Hoe kan ik mijn lessen aanpassen aan de behoeften van leerlingen uit een havo 2 en vwo science 2 klas wat betreft differentiatie in de praktijklessen tekenen?

Door aan de leerlingen te vragen waar zij behoefte aan hadden, kon ik mijn les goed aanpassen aan de behoefte van de leerling in plaats van een al bestaande opdracht aanhouden. Leerlingen weten vaak goed wat zij belangrijk vinden tijdens een les en ze vinden het fijn om controle te hebben over hun eigen proces. Wanneer zij die verantwoordelijkheid krijgen, maken ze geen misbruik van de situatie, maar nemen de ze vrijheid serieus. Ik heb een selectie gemaakt van onderdelen en door feedback te blijven vragen aan leerlingen, kunnen er makkelijk aanpassingen gemaakt worden en kan er maatwerk geleverd worden voor elke leerling. Iedereen krijgt de vrijheid om te werken op zijn eigen niveau en kan ook elke leerling begeleid worden op dit niveau.

Aanbevelingen en aanpassingen

Er kunnen nog verschillende aanpassingen gemaakt worden binnen deze lesopzet. Er zou nog gekeken kunnen worden naar de mate van instructie, op dit differentiatie onderdeel is nog niet gelet bij deze les. Een leerling gaf aan, dat het beter kan werken als de groep wordt ingedeeld op basis van de versie die zij gekozen hebben en dat er dan een uitgebreidere uitleg wordt gegeven door de docent. Zo wordt er minder klassikaal gedaan en meer individueel. Ook kan er dan bij elke groep een of twee personen aangewezen worden tot leerling-docent en is het een kleinere groep van leerlingen die zij kunnen of moeten helpen. De drempel licht dan lager voor de leerling-docent en kan er meer aandacht besteed worden aan de basisbehoefte relatie en competentie.

Een ander aandachtspunt van deze manier van gedifferentieerd lesgeven, is dat er goed gelet moet worden op de vooruitgang van de leerling. Doordat leerlingen zelf mogen bepalen op welk niveau zij werken, moet de docent in de gaten houden dat het niveau elke opdracht wel verbeterd. Als een leerling continue blijft kiezen voor dezelfde soort gesloten opdracht, kan dit de vooruitgang in het leerproces belemmeren. De docent kan de leerling dan stimuleren om te kiezen voor de opdracht die net iets meer openheid heeft en waar meer uitdaging voor de leerling in zit.

Daarnaast kunnen er dus ook nog aanpassingen gemaakt worden in de beoordelingsrubric en de werkvorm die het beste past bij peerfeedback geven. De beoordelingsrubric kan duidelijker gemaakt worden voor de leerling en deze kan klassikaal besproken worden. Dan kunnen er nog vragen beantwoord worden en kunnen er eventueel nog onderdelen van de rubric worden aangepast. Zo heeft de leerling meer invloed op zijn eigen beoordeling. Er kan voor een specifiekere beoordeling ook nog een extra optie worden toegevoegd aan de tabel, bijvoorbeeld de optie Matig. Dan is er een opbouw van onvoldoende, matig, voldoende en uitstekend.

Ook moet er een werkvorm gekozen worden voor peerfeedback geven die bij de specifieke klas past. In dit geval zou de werkvorm een duidelijkere structuur moeten hebben en is er minder keuzevrijheid voor de leerling. Zo wordt het risico op onduidelijkheid en onrust verkleint. De opdracht kan dan sneller en effectiever uitgevoerd worden en is de leeropbrengst voor de leerling groot. Uit het interview blijkt ook dat leerlingen het lastig vinden om goede feedback te geven zonder gemeen over te komen. Er zou voor het onderdeel peerfeedback aandacht besteed kunnen worden aan hoe je feedback moet geven en aan de formulering hiervan, zodat het constructief is.

De laatste aanbeveling vanuit dit onderzoek is, wanneer je een gedifferentieerde les wil geven, kijk dan goed naar de specifieke klas aangezien elke klas anders is. Het is van belang om regelmatig te overleggen met de leerlingen en te luisteren naar wat zij van de les en de opdracht vinden. Op die

manier blijft het een open samenwerking tussen de docent de leerling en je blijft op de hoogte van de leerbehoefte van elke leerling. Dit is een goede manier om onderwijs op maat te leveren.

Literatuurlijst

- Amsing, M., & Mathijssen, B. (2013). *Omgaan met verschillen in het voorgezet onderwijs*. Geraadpleegd van <file:///F:/documenten/ahk%202016-2017/onderzoek/bronnen/Onderzoeksrapportage-omgaan-met-verschillen-in-het-vo.pdf>
- Donk, C. van der, & Lanen, B. van (2016). *Praktijkonderzoek in de school*. (3^e herziene druk). Bussum: Coutinho.
- Geerts, W., & Kralingen, R. van. (2013). *Handboek voor leraren* (4^e oplage). Bussum: Coutinho.
- Grift, M. J. C. M. van de (2010). *Ontwikkelingen in de beroepsvaardigheden van leraren*. Geraadpleegd van <https://www.rug.nl/education/lerarenopleiding/onderwijs/oratie-van-de-grift.pdf>
- Grinsven, V. van, & Woud, L. van der.(2016). *Rapportage Onderzoek passend onderwijs*. Geraadpleegd van <http://www.duo-onderwijsonderzoek.nl/wp-content/uploads/2016/06/Rapportage-Passend-Onderwijs-22-juni-2016.pdf>
- Sousa, D. A., & Tomlinson, C. A. (2011). *Differentiation and the brain: How neuroscience supports the learner-friendly classroom*. Indiana: Solution Tree Press.
- Valk, T. van der (2014). *Excellentie en differentiatie*. Geraadpleegd van http://www.schoolaanzet.nl/uploads/tx_sazcontent/Excellentie_en_Differentiatie_-_webversie.pdf

Bijlages

Bijlage 1: Leerlingen enquête

Beste leerlingen uit 2h3

Deze enquête gaat over *onderwijs op maat* voor het vak tekenen en bestaat uit verschillende vragen over jouw voorkeur van leren en werken tijdens de tekenlessen. De enquête duurt ongeveer 15 minuten. Ik wil je vriendelijk verzoeken de vragen serieus en eerlijk in te vullen. De antwoorden van de vragen worden anoniem verwerkt, dus ik weet niet wie welk antwoord geeft.

Hartelijke dank voor je medewerking!

Kies het antwoord dat **het beste** bij je past en vul de zin aan als hierom gevraagd wordt. Onder elke vraag is ruimte voor een aanvulling of opmerking als dit nodig is.

Vraag 1 (vul het antwoord aan)

Ik vind het fijn om voor het vak tekenen

A thuis te werken omdat

B op school te werken omdat

C beide, omdat

Vraag 2

Ik vind het fijn om tijdens het vak tekenen

A uitleg en hulp te krijgen van de docent.

B uitleg en hulp te krijgen van een medeleerling die goed is in tekenen.

C uitleg en hulp te krijgen van zowel de docent als een medeleerling die goed is in tekenen.

.....

Vraag 3

Wanneer ik eerder klaar ben met een opdracht wil ik

A een verdiepingsopdracht.

B andere leerlingen helpen met de opdracht.

C iets voor mezelf doen.

D wachten tot de rest ook klaar is met de opdracht.

.....

Vraag 4

Als ik 4 weken heb voor een opdracht dan

A pas ik mijn werktempo aan op die van mijn medeleerlingen.

B zorg ik dat ik de opdracht binnen de 4 weken af heb.

C werk ik op mijn eigen tempo en wanneer ik eerder klaar ben ga ik

Ga verder op de volgende pagina

Vraag 5

Ik wil graag tijdens het vak tekenen

- A een klassikale uitleg totdat iedereen snapt wat hij/zij moet doen.
- B een korte klassikale uitleg en verder individuele uitleg.
- C geen klassikale uitleg, maar zelf lezen en uitzoeken wat ik moet gaan doen.
- D eerst zelf uitzoeken wat ik moet gaan doen en dan in kleine groepjes verdere uitleg krijgen.

.....
.....
.....

Vraag 6

Ik vind het fijn om voor te tekenen

- A een gesloten opdracht te krijgen waarbij iedereen hetzelfde gaat maken.
- B een half open opdracht hebben waarbij iedereen dezelfde opdracht krijgt maar er ruimte is voor eigen keuzes in bijvoorbeeld materiaal, inhoud of formaat.
- C een open opdracht waarbij iedereen iets anders kan gaan maken.

.....
.....
.....

Vraag 7 (vul het antwoord aan)

Ik vind het fijn om voor het vak tekenen

- A alleen te werken omdat
- B samen te werken omdat
- C Zowel alleen als samen te werken omdat

.....
.....
.....

Vraag 8 (vul het antwoord aan)

Kies een van de onderstaande stellingen en vul aan

- A Ik vind het belangrijk dat ik mijn eigen interesses in de les kan betrekken omdat
- B Ik vind het niet belangrijk dat ik mijn eigen interesses in de les kan betrekken omdat

Ga verder op de volgende pagina

Vraag 9

Wanneer de docent werkgroepen maakt, vind ik het goed als zij dit doet op basis van

A vRIENDENGroep.

B gelijke interesses.

C gelijk niveau.

D op een andere manier zoals

Vraag 10

Iedereen krijgt dezelfde techniek aangeleerd tijdens een opdracht. In dit geval gaat het om 1-puntsperspectief tekenen vanaf een getekend voorbeeld. Als ik klaar ben met de opdracht wil ik A **verdieping** door dezelfde techniek op een andere manier leren toepassen.

Door bijvoorbeeld 1-puntspespectief te tekenen vanaf een echte foto in plaats van een tekening.

B **verbreding** door een stap verder gaan.

Door bijvoorbeeld aan 2-puntspespectief te beginnen .

C **verrijking** door een andere nieuwe tekentechniek leren.

Bijvoorbeeld een kleurtechniek leren om het perspectief beter te maken.

D **niet** verder doorgaan op de opdracht maar aan de volgende opdracht beginnen.

.....

Vraag 11 (vul het antwoord aan)

Kies een van de onderstaande stellingen en vul aan

A Ik vind het goed als de docent alleen kijkt naar het eindproduct omdat

.....

B Ik vind het goed als de docent kijkt naar het eindproduct én het werkproces

omdat.....

.....

Vraag 12 (vul het antwoord aan)

Vind je het goed als de leerlingen ook naar elkaars werk kijken en hier feedback (tips en tops) op geven?

A Ja want

.....

B Nee want

.....

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 2: Resultaten 2s3

Vraag 1 (vul het antwoord aan)

Ik vind het fijn om voor het vak tekenen
A thuis te werken omdat
B op school te werken omdat
C beide, omdat

RESULTAAT

Antwoord A: 1 Antwoord B: 18 Antwoord C: 9

Opmerkingen

A: betere concentratie

B: minder huiswerk, makkelijk vragen kunnen stellen. Thuis moet al heel veel. Gezellig op school

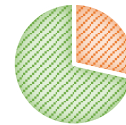
C: werk kunnen afmaken

Vraag 2

Ik vind het fijn om tijdens het vak tekenen
A uitleg en hulp te krijgen van de docent.
B uitleg en hulp te krijgen van een medeleerling die goed is in tekenen.
C uitleg en hulp te krijgen van zowel de docent als een medeleerling die goed is in tekenen.

RESULTAAT

Antwoord A: 8 Antwoord B: 0 Antwoord C: 20

Opmerkingen

A: docent weet meer. Medeleerling gaan doen alsof zij het beter weten

B:

C: meerde opties, goede inspiratiebronnen

Vraag 3

Wanneer ik eerder klaar ben met een opdracht wil ik
A een verdiepingsopdracht.
B andere leerlingen helpen met de opdracht.
C iets voor mezelf doen.
D wachten tot de rest ook klaar is met de opdracht.

RESULTAAT

antwoord A: 4 Antwoord B: 10
Antwoord C: 17 Antwoord D: 1

4 leerlingen zowel B als C

Opmerkingen

A: dan ga ik me niet vervelen

B: dan is iedereen sneller klaar en kunnen we door naar de volgende opdracht. fijn om andere te helpen

C: dan hoe ik thuis minder te doen. Als het druk is, kan je even tijd besteden aan een ander vak. Even rusten

D: leuk als iedereen met hetzelfde bezig is.

Vraag 4

Als ik 4 weken heb voor een opdracht dan A pas ik mijn werktempo aan op die van mijn medeleerlingen.

B zorg ik dat ik de opdracht binnen de 4 weken af heb.

C werk ik op mijn eigen tempo en wanneer ik eerder klaar ben ga ik

RESULTAAT

Antwoord A: 0 Antwoord B: 16 Antwoord C: 13

1 leerling zowel B als C

Opmerkingen

A:

B:

C: dan kan ik aan de volgende opdracht beginnen. Dan kan ik me tekening verbeteren

Vraag 5

Ik wil graag tijdens het vak tekenen

A een klassikale uitleg totdat iedereen snapt wat hij/zij moet doen.

B een korte klassikale uitleg en verder individuele uitleg.

C geen klassikale uitleg, maar zelf lezen en uitzoeken wat ik moet gaan doen.

D eerst zelf uitzoeken wat ik moet gaan doen en dan in kleine groepjes verdere uitleg krijgen.

RESULTAAT

Antwoord A: 10 Antwoord B: 15

Antwoord C: 2 Antwoord D: 1

Opmerkingen

A: iedereen start gelijk en soms zijn vragen van andere ook nuttig voor jouw. ruimte voor voorbeelden

B: het is meestal wel duidelijk wat je moet doen. Dan kan je daarna je vragen stellen. Snel beginnen. Dan heb je geen kinderen die het al snappen er door heen gaan kletsen. Je hoeft niet te wachten op andere

C:

D:

Vraag 6

Ik vind het fijn om voor tekenen

A een gesloten opdracht te krijgen waarbij iedereen hetzelfde gaat maken.

B een half open opdracht hebben waarbij iedereen dezelfde opdracht krijgt maar er ruimte is voor eigen keuzes in bijvoorbeeld materiaal, inhoud of formaat.

C een open opdracht waarbij iedereen iets anders kan gaan maken.

RESULTAAT

Antwoord A: 4 Antwoord B: 17 Antwoord C: 7

1 leerling niks ingevuld

1 leerling zowel A als B

Opmerkingen

A:

B: soms is het lastig om iets te verzinnen. Je kan je eigen creativiteit gebruik en je hebt een idee je kan met andere overleggen en ideeën uitwisselen. Anders lijkt het niet op de opdracht

C: anders maakt iedereen hetzelfde en dat is saai. Je kan echt creatief zijn

Vraag 7 (vul het antwoord aan)

Ik vind het fijn om voor het vak tekenen
A alleen te werken omdat
B samen te werken omdat
C Zowel alleen als samen te werken omdat

RESULTAAT

Antwoord A: 8 Antwoord B: 6 Antwoord C: 14

Opmerkingen

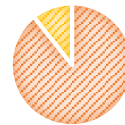
A: geconcentreerd werken. maken wat je zelf wil. Eigen tempo. Zo maak je niet het werk van iemand anders. Anders ga je elkaar in de weg zitten tijdens het tekenen. Sneller beslissen
B: je kan elkaar vragen stellen. Same gaat sneller. Gezellig. Ik zelf niet kan tekenen
C: inspiratie opdoen

Vraag 8 (vul het antwoord aan)

Kies een van de onderstaande stellingen en vul aan
A Ik vind het belangrijk dat ik mijn eigen interesses in de les kan betrekken omdat
B Ik vind het niet belangrijk dat ik mijn eigen interesses in de les kan betrekken omdat

RESULTAAT

Antwoord A: 25 Antwoord B: 3

Opmerkingen

a: dan vind je tekenen misschien leuker. Je gebruikt meer fantasie. Je tekening wordt meer van jezelf. Vrijheid van meningsuiting. Meer plezier. Meer inspiratie
b: wat is het nut voor andere

Vraag 9

Wanneer de docent werkgroepen maakt, vind ik het goed als zij dit doet op basis van
A vriendengroep.
B gelijke interesses.
C gelijk niveau.
D op een andere manier zoals

RESULTAAT

Antwoord A: 15 Antwoord B: 7
Antwoord C: 5 Antwoord D: 4

2 leerlingen zowel A als B
1 leerling zowel B als C

Opmerkingen

a: goed overleggen
b:
c:
d: eigen groepjes maken. Willekeurig wan dan werk je ook met andere

Vraag 10

Iedereen krijgt dezelfde techniek aangeleerd tijdens een opdracht. In dit geval gaat het om 1-puntsperspectief tekenen vanaf een getekend voorbeeld. Als ik klaar ben met de opdracht wil ik

A verdieping door dezelfde techniek op een andere manier leren toepassen.

Door bijvoorbeeld 1-puntspespectief te tekenen vanaf een echte foto in plaats van een tekening.

B verbreding door een stap verder gaan.

Door bijvoorbeeld aan 2-puntspespectief te beginnen .

C verrijking door een andere nieuwe tekentechniek leren.

Bijvoorbeeld een kleurtechniek leren om het perspectief beter te maken.

D niet verder doorgaan op de opdracht maar aan de volgende opdracht beginnen.

RESULTAAT

Antwoord A: 3 Antwoord B: 6
Antwoord C: 12 Antwoord D: 9

1 leerling zowel B als D
1 leerling zowel B als C

Opmerkingen

- a:
- b: dan kom je meer te weten over het onderwerp
- c: dan kan je meerdere dingen toepassen in 1 tekening. Zo wordt je vaardiger
- d: anders doe je steeds hetzelfde

Vraag 11 (vul het antwoord aan)

Kies een van de onderstaande stellingen en vul aan

A Ik vind het goed als de docent alleen kijkt naar het eindproduct omdat

B Ik vind het goed als de docent kijkt naar het eindproduct én het werkproces omdat

RESULTAAT

Antwoord A: 2 Antwoord B: 26

Opmerkingen

- a: het eindproduct telt, het is net als een proefwerk
- b: als je niet goed kan teken kan je nog steeds een voldoende halen. Het is eerlijker. Je kan aan het proces zien of iemand zijn best heeft gedaan of niet. Je kan ook alles hebben overgetrokken

Vraag 12 (vul het antwoord aan)

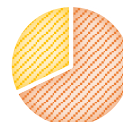
Vind je het goed als de leerlingen ook naar elkaars werk kijken en hier feedback (tips en tops) op geven?

A Ja want

B Nee want

RESULTAAT

Antwoord A: 19 Antwoord B: 9

Opmerkingen

- a: je kan je werk verbeteren. Je leer van elkaar. Inspiratie opdoen. Som heb je iets over het hoofd gezien
- b: andere kunnen je expres afkraken. soms doe je alsof het mooi is omdat het een vriend is. Sommige kunnen niet omgaan met kritiek. Sommige kinderen zijn niet aardig en dan krijg je een slechte beoordeling

Bijlage 3: Resultaten 2h3

Vraag 1 (vul het antwoord aan)

Ik vind het fijn om voor het vak tekenen
A thuis te werken omdat
B op school te werken omdat
C beide, omdat

RESULTAAT

■ antwoord A ■ Antwoord B ■ Antwoord C

1 leerling zowel A als B

Opmerkingen

a: rustig, concentratie beter
b: geen huiswerk, vragen kunnen stellen, overleg met andere, inspiratie opdoen

Vraag 2

Ik vind het fijn om tijdens het vak tekenen
A uitleg en hulp te krijgen van de docent.
B uitleg en hulp te krijgen van een medeleerling die goed is in tekenen.
C uitleg en hulp te krijgen van zowel de docent als een medeleerling die goed is in tekenen.

RESULTAAT

■ antwoord A: 11 ■ Antwoord B: 3 ■ Antwoord C: 13

1 leerling niks ingevuld

Opmerkingen

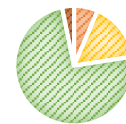
A: docent meeste kennis, duidelijker dan andere leerlingen
B
C: docent heeft niet altijd tijd voor iedereen. Weten dat het goed gaat/bevestiging en zekerheid.
Sommige maakt het niet uit

Vraag 3

Wanneer ik eerder klaar ben met een opdracht wil ik
A een verdiepingsopdracht.
B andere leerlingen helpen met de opdracht.
C iets voor mezelf doen.
D wachten tot de rest ook klaar is met de opdracht.

RESULTAAT

■ antwoord A: 2 ■ Antwoord B: 5
■ Antwoord C: 23 ■ Antwoord D: 1

1 leerling zowel B als C
1 leerling A B en C

Opmerkingen

B dan doe je iets nuttigs voor een ander
c niet genoeg concentratie voor de andere opties. E beloont jezelf voor je werk. Als je de opdracht niet leuk vond, kan je iets doen wat wel leuk is

Vraag 4

Als ik 4 weken heb voor een opdracht dan
A pas ik mijn werktempo aan op die van mijn medeleerlingen.

B zorg ik dat ik de opdracht binnen de 4 weken af heb.

C werk ik op mijn eigen tempo en wanneer ik eerder klaar ben ga ik

RESULTAAT

Antwoord A: 0 Antwoord B: 18 Antwoord C: 11

1 leerling zowel B als C

Opmerkingen

c vrije opdracht maken. Tijd om werk beter te maken.
Andere helpen om het op tijd af te krijgen

Vraag 5

Ik wil graag tijdens het vak tekenen

A een klassikale uitleg totdat iedereen snapt wat hij/zij moet doen.

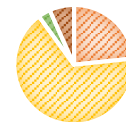
B een korte klassikale uitleg en verder individuele uitleg.

C geen klassikale uitleg, maar zelf lezen en uitzoeken wat ik moet gaan doen.

D eerst zelf uitzoeken wat ik moet gaan doen en dan in kleine groepjes verdere uitleg krijgen.

RESULTAAT

Antwoord A: 7 Antwoord B: 20
Antwoord C: 1 Antwoord D: 2

2 leerlingen zowel A als B

Opmerkingen

A: docent is duidelijk en direct vragenstellen
B: kan niet lang stilzitten, snel kunnen beginnen. genoeg tijd voor de opdracht

Vraag 6

Ik vind het fijn om voor te tekenen

A een gesloten opdracht te krijgen waarbij iedereen hetzelfde gaat maken.

B een half open opdracht hebben waarbij iedereen dezelfde opdracht krijgt maar er ruimte is voor eigen keuzes in bijvoorbeeld materiaal, inhoud of formaat.

C een open opdracht waarbij iedereen iets anders kan gaan maken.

RESULTAAT

Antwoord A: 4 Antwoord B: 18 Antwoord C: 8

2 leerlingen zowel A als B

Opmerkingen

a anders weet je niet wat je moet doen
b: iedereen doet wel hetzelfde maar er zijn veel verschillen. Zodat ik eigen interesse kwijt kan. Anders weet je niet wat je moet doen. keuzevrijheid
c: dan heb je keuzes

Vraag 7 (vul het antwoord aan)

Ik vind het fijn om voor het vak tekenen
A alleen te werken omdat
B samen te werken omdat
C Zowel alleen als samen te werken omdat

RESULTAAT

Antwoord A: 10 Antwoord B: 6 Antwoord C: 12

Opmerkingen

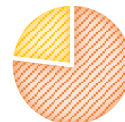
a: niveau verschilt. Moeilijk met meerdere mensen aan 1 tekening werken. alles zelf bepalen en op eigen manier doen
b: leuk, meer motivatie. Leren van andere
c: zelf doen maar wel vragen kunnen stellen. Hulp van andere. Eerst zelf proberen, daarna iemand anders vragen

Vraag 8 (vul het antwoord aan)

Kies een van de onderstaande stellingen en vul aan
A Ik vind het belangrijk dat ik mijn eigen interesses in de les kan betrekken omdat
B Ik vind het niet belangrijk dat ik mijn eigen interesses in de les kan betrekken omdat

RESULTAAT

Antwoord A: 20 Antwoord B: 6

2 leerlingen niks ingevuld

Opmerkingen

a: leuk, anders is het saai, meer inspiratie, het is echt jouw tekening. Andere mensen jouw leren kennen, jezelf uiten
b: rustiger, maakt niet uit, het vak gaat over het vak, school accepteert het toch niet

Vraag 9

Wanneer de docent werkgroepen maakt, vind ik het goed als zij dit doet op basis van
A vriendengroep.
B gelijke interesses.
C gelijk niveau.
D op een andere manier zoals

RESULTAAT

Antwoord A: 15 Antwoord B: 4
Antwoord C: 8 Antwoord D: 7

1 leerling zowel A als D
1 leerling zowel B als D
2 leerlingen A B en C

Opmerkingen

a: werk je beter, gezellig
b
c
d: op nummer. Zelf groepjes maken. Willekeurig dan leer je andere mensen kennen. afwisselen

Vraag 10

Iedereen krijgt dezelfde techniek aangeleerd tijdens een opdracht. In dit geval gaat het om 1-puntsperspectief tekenen vanaf een getekend voorbeeld. Als ik klaar ben met de opdracht wil ik

A verdieping door dezelfde techniek op een andere manier leren toepassen.

Door bijvoorbeeld 1-puntsperspectief te tekenen vanaf een echte foto in plaats van een tekening.

B verbreding door een stap verder gaan.

Door bijvoorbeeld aan 2-puntsperspectief te beginnen .

C verrijking door een andere nieuwe tekentechniek leren.

Bijvoorbeeld een kleurtechniek leren om het perspectief beter te maken.

D niet verder doorgaan op de opdracht maar aan de volgende opdracht beginnen.

RESULTAAT

Antwoord A: 8 Antwoord B: 6
Antwoord C: 9 Antwoord D: 9

1 leerling niks ingevuld
1 leerling A B C en D
1 leerling A B en C

Opmerkingen

a: dan kan je het beter

b: handig

c: leuk om nieuwe dinge te leren. Tekening nog beter maken

d: leuker

Vraag 11 (vul het antwoord aan)

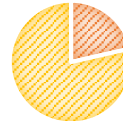
Kies een van de onderstaande stellingen en vul aan

A Ik vind het goed als de docent alleen kijkt naar het eindproduct omdat

B Ik vind het goed als de docent kijkt naar het eindproduct én het werkproces omdat

RESULTAAT

Antwoord A: 6 Antwoord B: 22

Opmerkingen

a: soms gaat het proces niet goed. Het gaat om het resultaat

b: het kan zijn dat je eindproduct mislukt. Niet iedereen is goed in tekenen en als je wel hard werkt. Als je niks doet in de les maar wel een goed eindproduct hebt is het oneerlijk. Je kan in het eindproduct niet zien of iemand hard heeft gewerkt. Je kan vooruitgang zien. je werkhouding moet ook goed zijn

Vraag 12 (vul het antwoord aan)

Vind je het goed als de leerlingen ook naar elkaars werk kijken en hier feedback (tips en tips) op geven?

A Ja want

B Nee want

RESULTAAT

Antwoord A: 24 Antwoord B: 4

Opmerkingen

a: daar leer je van. Je weet wat de volgende keer beter kan.

Wel aardig zijn en niet afkraken. Werk kan beter worden

b: soms wil je iets voor jezelf houden. De docent beslist. Niet fijn om te delen

Fantasiedier 1

Materiaal

- ❖ Oost-Indische inkt
- ❖ Kroontjespen
- ❖ A4 tekenpapier
- ❖ HB-potlood
- ❖ Voorbeelden op <https://nl.pinterest.com/mevrouwbutter/fantasiedier/>

Beeldende begrippen

- ❖ Vorm (organische vorm, driedimensionale vorm)
- ❖ Arceren (enkelvoudig, kruisarcering, vrije arcering)
- ❖ Textuur (harig, stekelig, schubben, bobbelig)
- ❖ Lijntekening
- ❖ Licht (eigen schaduw, kernschaduw, halfschaduw, plasticiteit)

De opdracht

In de vorige opdracht heb je geleerd hoe je met pen & inkt *verschillende grijstonen* kunt maken van bijna wit tot zwart. Met deze grijstonen teken je de overgangen van licht naar donker. Zo kun je heel goed *lichtvlekken*, *structuren* en *schaduw* (eigen schaduw, slagschaduw) tekenen. Op deze manier zal heel veel suggestie van *plasticiteit* in je tekening ontstaan

In de volgende opdracht ga je deze techniek in de praktijk brengen door een groot fantasie dier te tekenen met pen & inkt. Ga als volgt te werk:

- Schets (dun!!) met potlood een **GROOT** dier op A-4 papier. Als bijlage vind je verschillende voorbeelden van dieren, Kies een van de dieren om te gaan tekenen. Geef de verschillende "onderdelen" (lijf, poten, kop, etc.) grofweg aan met potlood, zodat je weet waar ze zitten (de details werk je later uit met pen & inkt!!).

- **Geef het dier een andere huid dan hij in het echt heeft! Bijvoorbeeld een hond met een huid van veren of schubben.** Schets op een ander blad verschillende soorten invullingen voor de huid van je dier.

- Werk de schets nu verder uit met pen & inkt. **Let op: geef het dier een andere huid dan hij in het echt heeft! Bijvoorbeeld een hond met een huid van veren of schubben.** Werk alle onderdelen van het dier en de details (denk aan huid/pantserstructuur, haartjes, schubben, angels en haakjes) uit in verschillende structuren, **dus géén of zo min mogelijk omlijnen!** Begin met de grove structuren en werk deze steeds fijner uit, let er goed op of de inkt al droog is; dus pas op met vegen over je blaadje...het duurt even voor de inkt droog is.

Beoordelingscriteria

- ❖ Idee/originaliteit
- ❖ Onderzoek/experiment
- ❖ techniek
- ❖ Samenwerken
- ❖ Werkdrift
- ❖ Vooruitgang

Fantasiedier 2

Materiaal

- ❖ Oost-Indische inkt
- ❖ Kroontjespen
- ❖ A4 tekenpapier
- ❖ HB-potlood
- ❖ Voorbeelden op <https://nl.pinterest.com/mevrouwbutter/fantasiedier/>

Beeldende begrippen

- ❖ Vorm (organische vorm, driedimensionale vorm)
- ❖ Arceren (enkelvoudig, kruisarcering, vrije arcering)
- ❖ Textuur (harig, stekelig, schubben, bobbelig.)
- ❖ Lijntekening
- ❖ Licht (eigen schaduw, kernschaduw, halfschaduw, plasticiteit)

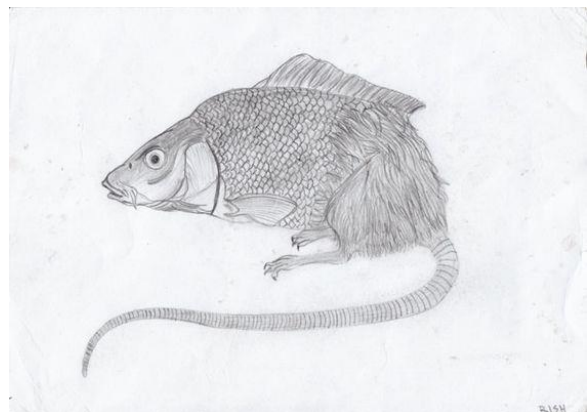

De opdracht

In de vorige opdracht heb je geleerd hoe je met pen & inkt *verschillende grijstonen* kunt maken van bijna wit tot zwart. Met deze grijstonen teken je de overgangen van licht naar donker. Zo kun je heel goed *lichtvlekken*, *structuren* en *schaduw* (eigen schaduw, slagschaduw) tekenen. Op deze manier zal heel veel suggestie van *plasticiteit* in je tekening ontstaan

In de volgende opdracht ga je deze techniek in de praktijk brengen door een groot fantasiedier te tekenen met pen & inkt. Ga als volgt te werk:

- Als bijlage vind je verschillende voorbeelden van dieren, gebruik hiervan “onderdelen” voor jouw dier (let op de poten, lijf, vleugels, voelsprietten, ogen, bek, huid/pantser/vacht, etc.). Je maakt dus van verschillende onderdelen van dieren een geheel nieuw dier! Maak snelle en niet te grootte schetsen van verschillende combinaties van dieren op een a4 papier.

- Schets nu (dun!!) met potlood een **GROOT** dier op A-4 papier.

Geef de “onderdelen” die je gaat gebruiken grofweg aan met potlood, zodat je weet waar ze zitten (de details werk je later uit met pen).

- Werk de schets nu verder uit met pen & inkt. Werk alle onderdelen van het dier en de details (denk aan huid/pantserstructuur, haartjes, schubben, angels en haakjes) uit in verschillende structuren, **dus géén of zo min mogelijk omlijnen!** Begin met de grove structuren en werk deze steeds fijner uit, let er goed op of de inkt al droog is; dus pas op met vegen over je blaadje...het duurt even voor de inkt droog is.

Beoordelingscriteria

- ❖ Idee/originaliteit
- ❖ Onderzoek/experiment
- ❖ techniek
- ❖ Samenwerken
- ❖ Werkdrift
- ❖ Vooruitgang

Fantasiedier 3

Materiaal

- ❖ Oost-Indische inkt
- ❖ Kroontjespen
- ❖ A4 tekenpapier
- ❖ HB-potlood
- ❖ Voorbeelden op <https://nl.pinterest.com/mevrouwbutter/fantasiedier/>

Beeldende begrippen

- ❖ Vorm (organische vorm, driedimensionale vorm)
- ❖ Arceren (enkelvoudig, kruisarcering, vrije arcering)
- ❖ Textuur (harig, stekelig, schubben, bobbelig.)
- ❖ Lijntekening
- ❖ Licht (eigen schaduw, kernschaduw, halfschaduw, plasticiteit)

De opdracht

In de vorige opdracht heb je geleerd hoe je met pen & inkt *verschillende grijstonen* kunt maken van bijna wit tot zwart. Met deze grijstonen teken je de overgangen van licht naar donker. Zo kun je heel goed *lichtvlekken*, *structuren* en *schaduw* (eigen schaduw, slagschaduw) tekenen. Op deze manier zal heel veel suggestie van *plasticiteit* in je tekening ontstaan

In de volgende opdracht ga je deze techniek in de praktijk brengen door een groot fantasiedier te tekenen met pen & inkt. Ga als volgt te werk:

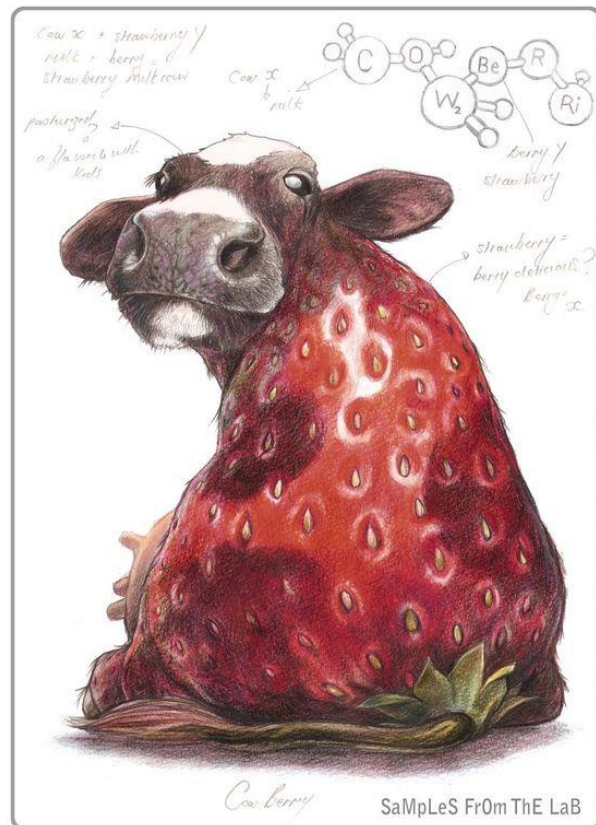
- Maak snelle en niet te grootte schetsen van verschillende fantasiedieren/monsters/wezens die jij kan bedenken op een a4 papier.

- Schets (dun!!) met potlood een **GROOT** eigen bedacht dier op a4 papier. Op het opdrachtblad vind je verschillende voorbeelden van niet bestaande dieren/moesters. Je mag onderdelen van andere dieren gebruiken in jouw fantasiedier, maar gebruikt zoveel mogelijk je

eigen fantasie. Geef deze “onderdelen” grofweg aan met potlood, zodat je weet waar ze zitten (de details werk je later uit met pen & inkt!).

- Werk de schets nu verder uit met pen & inkt. Werk alle onderdelen van het dier en de details (denk aan huid/pantserstructuur, haartjes, schubben, angels en haakjes) uit in verschillende structuren, **dus géén of zo min mogelijk omlijnen!** Begin met de grove structuren en werk deze steeds fijner uit, let er goed op of de inkt al droog is; dus pas op met vegen over je blaadje...het duurt even voor de inkt droog is.

Beoordelingscriteria

- ❖ Idee/originaliteit
- ❖ Onderzoek/experiment
- ❖ Techniek
- ❖ Samenwerken
- ❖ Werkdrift
- ❖ Vooruitgang

Bijlage 5: Beoordelingsrubric

Onderdeel	Onvoldoende 1 punt	Voldoende 2 punten	Uitstekend 3 punten
<i>proces</i>	Onderzoek/experiment	Je hebt geen onderzoek/experiment gedaan. Je bent met je eerste idee aan de slag gegaan.	Je hebt veel en verschillend onderzoek gedaan. Je hebt geëxperimenteerd met verschillende soorten arcering en meerdere experimenten uitgevoerd vanuit jou opdracht. Je hebt meer gedaan dan gevraagd werd
Samenwerken	Je kan moeilijk meedoen in de groep. Je luistert niet naar andere en laat andere niet in zijn waarde.	Je werkt meestal goed samen. Je luistert en reageert goed op andere en hun mening. Je laat een ander in zijn waarde.	Je bent goed in samenwerken en toont initiatief. Je luistert en reageert goed op andere. Je toont initiatief als een ander hulp nodig heeft en helpt.
Werkdrift	Je werkt niet door en geeft snel op. Je werkt alleen als de docent het vraagt. Je gebruikte tijd niet nuttig	Je werkt voldoende door, maar bent af en toe snel afgeleid. Je laat zien dat je het kan, ook als het even niet lukt. Je benut je tijd goed	Je werkt uitstekend door en wil echt iets moois van je werk maken. Je laat je niet ontmoedigen en werkt zelfstandig door. Je benut je tijd volledig.

<i>werk</i>	idee/originaliteit	Je hebt het eerste idee gebruikt. Je hebt niet meerdere ideeën op papier gezet maar bent direct aan de slag gegaan. Het idee is voor de hand liggend en niet origineel.	Je hebt meerdere ideeën gehad en geschetst, maar de verschillen niet veel van elkaar. Je idee is goed en je hebt een stukje van je eigen fantasie gebruikt.	Je hebt veel ideeën gehad en uitgewerkt. Je ideeën verschillen van elkaar. Je hebt niet gekopieerd of nagemaakt. Je eindwerk is origineel.
	techniek	Je hebt de techniek willekeurig ingezet. Je hebt slordig gewerkt en geen rekening gehouden met de compositie en licht/donker werking.	Je hebt goed gebruik gemaakt van de techniek. Je hebt netjes gewerkt en je laat enigszins zien dat je rekening hebt gehouden met de compositie en licht/donker werking	Je hebt goed gebruik gemaakt van de techniek. je laat duidelijk zien dat je rekening hebt gehouden met de compositie en licht/donker werking en kunt dit inzetten om je werk te versterken .
	voortgang	Je vraagt de docent steeds wat je moet doen en kijkt niet kritisch naar je eigen werk. Je bent te snel tevreden.	Je kijkt naar je eigen werk en verbeterd je werk in overleg met de docent en/of een ander. Je legt kort uit wat je geleerd hebt tijdens deze opdracht	Je kijkt regelmatig naar je eigen werk en verbeterd waar nodig. Je legt duidelijk uit wat er goed ging en wat er de volgende keer beter kan gaan. Je hebt een kritische houding.
<i>Toelichting:</i>				
Gehaalde punten(max. 18):				

Bijlage 6: Interview leidraad

Groepsinterview

Deelnemers: 6 willekeurig gekozen leerlingen, elke 4^e leerling van de lijst

Vragen: 6 vragen

Vorm: Semigestructureerd

Plaats: Kaj munk college tekenlokaal

Evaluatie interview lessen uit ontwerponderzoek

Vertel je naam, leeftijd en welke versie van de opdracht je hebt gekozen.

Open-gesloten opdrachten

Vraag 1

Wat vonden jullie een voordeel van het kunnen kiezen tussen 3 verschillende versies van de opdracht?

Vraag 2

Zaten er ook nadelen aan?

Vraag 3:

Waarom heb je voor jou specifieke versie gekozen?

Beoordeling

Vraag 4

Wat vonden jullie een voordeel van de beoordelingsrubriek?

Vraag 5

Zitten er ook nadelen aan?

Eventueel:

Wat vinden jullie van het feit dat er bij de beoordeling niet alleen naar het werk wordt gekeken maar ook naar het werkproces?

Peerfeedback

Vraag 6:

Wat vonden jullie een voordeel van het peerfeedback geven?

Vraag 7:

Zitten er ook nadelen aan?

Talentleerlingen

Vraag 8: 2h

Hebben jullie een idee waarom niemand in deze klas zin had om leerling-docent te zijn?

Vraag 9: 2h

wanneer zou je je eventueel wel willen aanmelden om leerling-docent te zijn?

Vraag 8: 2s

is het goed dat er leerling-docenten rondlopen in de klas? Zo ja of nee, waarom?

Vraag 9: leerling-docent 2s

Hoe is het bevallen om leerling-docent te zijn?

Afsluitende vraag:

Hebben jullie nog overige tips en tops over de lessenserie waar we mee bezig zijn?

Bijlage 7: Resultaat groepsinterview 2s3

2 leerlingen van de gekozen leerlingen waren er niet, dus de volgende op de lijst werd gekozen.

Ik: goed welkom. Om te beginnen, zeg even je naam, je leeftijd en welk versie van de opdracht je hebt. Je hoeft niet je achternaam, het is zodat ik beter weet wie wie is tijdens het uitwerken. Uiteindelijk wordt alles anoniem gemaakt met leerling 1, leerling 2, et cetera en duidelijk praten

1: leerling 1, ik ben 14 jaar oud en ik heb versie 1

2: ik ben leerling 2 uh ik ben 13 jaar oud en ik heb versie 2

3: ik ben leerling 3 ik ben 13 jaar oud en ik heb versie 3

4: nou ik wordt morgen 14 moet ik dan gewoon 14 zeggen?

Ik: ja is goed

4: ik ben leerling 4, ik ben 14 en ik heb versie 3

5: ik ben leerling 5, ik ben 13 en ik heb versie 2

6: ik ben leerling 6 en ik ben 13 en ik heb versie 1

Ik: Goed, dan begin ik bij de eerste vraag en dat gaat over dat er dus 3 verschillende versies waren om uit te kiezen. Wat vonden jullie daar een voordeel van? Dit is een vraag aan iedereen dus als je wilt antwoorden mag je gewoon antwoorden.

6: uhm ja het was wel je kon meer kijken wat er bij je past. Normaal gesproken als je 1 bepaalde opdracht hebt is het heel erg dat voor sommige mensen werkt het heel erg om wat meer fantasie en zo en gewoon zelf helemaal aan de slag gaan en alles zelf te bedenken en andere vinden het fijner om wat gestructureerde duidelijkere opdracht te hebben waarbij je minder zelf hoeft te bepalen. En daar kreeg je meer vrijheid in.

Ik: iemand aanvullingen erop, een ander voordeel?

3: daar ben ik het helemaal mee eens

1: ja ik ook

Er wordt ene beetje gelachen

Ik: nou dat is mooi. Uhm zitten er ook nadelen aan.

3: het is soms lastig kiezen want je denkt want uhm je hebt wel van 3 opdrachten en soms vind je eentje makkelijker omdat het dan even iets duidelijker is. Bij bijvoorbeeld 3 moet je heel lang doe je iets langer over denken wat wil je bij 2 is het als iets meer of minder. Bij 1 heb je alleen de huid die je hoeft te veranderen dus dat is ook even een tijdsverschil voor elke opdracht.

Ik: ja. Nog andere nadelen die eraan zitten?

5: ik heb eigenlijk een vraag. Is de beoordeling bij elke ook anders?

Labels:
beoordeling
Peerfeedback
talentleerlingen
transparantie
autonomie
competentie
relatie
motivatie
instructie

Ik: nee, de beoordeling is in principe hetzelfde bij elke opdracht.

5: maar als je versie 3 hebt, ben je vaker origineler dan als je versie 1 hebt, dus ligt het daar ook aan?

Ik: uhm nou dat verschilt nog wel. Je kan als je versie 1 hebt dan kan je zeggen van nouja ik ga gewoon dit natekenen en ik gebruik uh een standaard printje voor bijvoorbeeld heel vaak wordt het printje van een zebra gebruikt omdat het makkelijk is uhm dat is prima maar het is niet heel origineel. Je kan ook zeggen uhm ik gebruik het printje van een stuk etenswaren

3: van koekjes

Ik: ja koekjes, daar zit dat fantasiegedeelte ook in, maar dat verschilt per persoon. Dus dat betekent niet automatisch dat als je versie 1 hebt je niet origineel kan zijn. Ja?

5: oké

Ik: uhm dan is er een vraag die stel ik even voor iedereen even individueel dus ik wil ook dat iedereen hem even beantwoord. Waarom heb je voor jou specifieke versie gekozen? Dan begin ik even bij jou

1: uhm omdat ik eigenlijk niet zoveel fantasie heb, maar ik opzich een huid bedenken is het makkelijkst denk ik.

Ik: oké

2: ik wou geen hele gesloten opdracht maar ook geen hele open opdracht, dus ik heb uh versie 2 dus gekozen.

Ik: oké

3: ik wou een iets opere opdracht want ik uh is gewoon iets makkelijker voor mij en daarom heb ik versie 3 gekozen.

4: uhm nou ik heb best wel veel fantasie eigenlijk dus ik dacht voor mij is opdracht of de versie 3 dan ook wat makkelijker en omdat je dan meer open is dan leek hij me ook leuker.

5: ik vond versie 3 teveel fantasie en versie 1 te weinig dus koos ik voor 2.

Ik: oké

6: ja ik heb niet zo veel fantasie dus ik vond het makkelijker om voor versie 1 te gaan omdat het gewoon lastig is om iets anders te bedenken.

Ik: oké is goed. Uhm dan ga ik even over op de beoordeling. Dus die rubriek die jullie voor je hebben liggen. Uhm wat is een voordeel van deze rubriek. Want normaal gesproken heb je natuurlijk die beoordelingspunten die staan op de opdracht die jullie krijgen en nu heb ik zo'n rubriek gemaakt dat ik gewoon kan aankruisen voor jullie waar je staat. Wat is een voordeel hiervan?

3: uhm nou het is fijner omdat je weet waaraan het moet voldoen dus dan heb is het makkelijker om hogere punten te halen.

5: en tijdens het werken krijg je ook al een beeld van hoe het uiteindelijk moet worden dus waar je nog wat je nog moet verbeteren waar je nog aan moet werken

Ik: waar je uiteindelijk naar toe moet?

5: ja

Ik: Zit er ook een nadeel aan?

5: ik vond het niet zo heel duidelijk

6: nog niet duidelijk genoeg?

5: hee uhm

Ik: dan gaat het om de tekst of gaat het dan om de punten waar je op beoordeelt wordt?

5: om de punten

Ik: wat vind je nog onduidelijk?

5: nou sommige dingen snap ik nog niet wat je er dan mee bedoelt, wat er dan veel beter is dan 1.

Ik: dus er zou nog meer uitleg in moeten staan

5: ja

3: ik snap ook niet waar die samenwerking vandaan komt, dit is toch een opdracht die je in je eentje doet?

Ik: ja het samenwerken zit hem in die opdracht die we bijvoorbeeld vorige week hebben gedaan van het peerfeedback geven. Dat is een samenwerkingsgedeelte en samenwerking gaat ook heel erg over hoe werk je met mij samen. Als ik jou feedback geef heb je dan zoiets van nou ja boeit me eigenlijk niet zo heel veel ik doe gewoon lekker me eigen ding of ga je daar dan ook in mee, van nouja misschien kan ik dit doen of nou ja ik ben het niet met je eens maar.... Dat is het samenwerkingsgedeelte.

3: oké

Ik: nog andere nadelen?

4: nou ja stel je hebt dus een idee en dan zit je daarna uhm met gewoon een idee voor jezelf het is dan niet te moeilijk maar het dan wel het kan er dan wel heel leuk uitzien en dan kijk je daarna naar die rubriek en dan voldoet het bijvoorbeeld alleen maar aan de 1 punt bijvoorbeeld van de 2 punten. En uhm dan ga je misschien denken van ja dan uh is het dan gewoon helemaal niet mooi en dan moet je helemaal opnieuw beginnen met dingen bedenken en schetsen en zo

Ik:

4: en dan krijg je de opdracht misschien niet eens af

Ik: oké uhm

5: ik wilde nog wat zeggen

Ik: ja is goed

5; bij deze staat dat je dan met die vooruitgang met een ander overlegt maar dat is toch juist goed waarom is dat dan hier dat je dat zelf dat je het zelf kijkt en dan waarom is dat beter?

Ik: ik moet het heel even lezen hoor.

uhm overleggen is inderdaad goed maar het gaat erom dat als je uhm heel veel met de docent overlegt en uh heel erg veel meegaat met de ideeën van de docent dan ben je zelf minder aan het

nadenken over je eigen tekening dus dat uitstekend gaat er eigenlijk over dat je zelfstandig genoeg bent om compleet je eigen te maken over je werk.

5: oh oké

Ik: dus dat is een stukje zelfstandigheid die erin zit. Uhm als laatste vraag voor de beoordeling gaat over dat het feit dat er niet alleen naar het werk wordt gekeken maar ook naar het werkproces, hoe vinden jullie dat?

5: uh heel goed

3: ik vind het wel fijn want soms uhm alleen naar het werk kijken sommige mensen die kunnen niet zo mooi tekenen zoals ik dus die

4: ik vind het best mooi hoor

3: ja ik niet, ik zeg niet jij

Er wordt gelachen

3: dus uh alleen sommige kunnen dan niet mooi tekenen en dan heb je dan doe je wel heel erg je best alleen dan wordt het dan gewoon echt niet mooi en als je dan laat zien dat je hard je best doet dan krijg je wel hogere punten in plaats van dat je echt alleen lagen punten krijgt omdat je ja omdat het niet mooi is.

6: het is inderdaad wel goed omdat inderdaad niet iedereen is even goed in tekenen en dan gaat het er uiteindelijk ook een beetje om om hoe hard je je best erom hebt gedaan. of je echt het wel wilde of dat je het gewoon hebt afgeraffeld. in plaats van of het heel mooi is dat het ook gaat een beetje gaat omdat je er heel hard aan hebt gewerkt

Ik: iedereen krijgt dus een eerlijke kans?

3: ja

5: ja

Ik: uhm dan over het peerfeedback geven van vorige week. Uhm wat vonden jullie daar een voordeel van?

6: je hoort van andere nog kort wat je zou kunnen verbeteren

Ik: andere voordelen?

5: en wat je goed hebt gedaan

Ik: het is natuurlijk altijd fijn om complimentjes te krijgen

5: ja dat ook

3: andere mensen kijken er ook handig beter naar dus het is ook zo soms denk je zelf van het is best mooi alleen een ander die wijst dan ok andere dingen die eigenlijk belangrijk zijn maar die je dan zelf niet ziet.

1: ja

Ik: zitten er ook nadelen aan?

4: ja want zeg maar bij 1 regel van dat als je dan zo naar andere gaat kijken dat je elkaar in je eigen waarde ofzo moet laat maar als een ander zeg maar denkt van ja dit gaat me gewoon ik vind dat diegene eigenlijk ja dit is gewoon zo maar uhm volgens hem gaat het misschien laat je hem nog wel is zijn eigen waarde maar eigenlijk voelt diegene die zelf dan dat het getekend die denk misschien dan zo van uhm ja uhm dit gaat wel iets te ver. En dat is wel een ding wat minder want dan kan de ander kan dan misschien verdrietig worden ofzo of die vind het dan helemaal niet leuk en zo omdat andere uh denken ja dat gaat nog wel terwijl diegene denkt van nou ik vind het eigenlijk helemaal niet meer zo leuk.

Ik: dus iemand vat de feedback die hij krijgt anders op dan bedoelt is.

4: ja want je weet een ander weet niet hoe iemand ergens op reageert dus als je bijvoorbeeld zegt van uhm ja uhm je hebt het uh je hebt het uhm mooi getekend uh je hebt het mooi dingen uh ook overgetekend van andere goeie ideeën ook van hun gebruikt dan kan diegene die het zelf heeft getekend die kan dan misschien zo denken van ja maar als ik dat idee mooi vind dan mag ik dat best gebruiken dan kan hij zich dan kan hij zichzelf er ook heel rot bij voelen.

Ik: oké nog andere nadelen er van? Nee? Dan ga ik door naar de volgende vraag. Uhm dan heb ik het even over de talent leerlingen die aangewezen zijn in deze klas. Uh jij was er een (wijst naar leerling 4) en jij was er 1 (wijst naar leerling 5). Uhm eerst even een algemene vraag uhm is het goed dat er leerling-docenten rondlopen in de klas? En ja of nee, waarom dan?

4: ik denk van wel?

Ik: ja waarom?

4: als er bijvoorbeeld gewoon iets uh moeilijker vind kan ie altijd gewoon hulp vragen, maar wat dan wel zo het probleem is dat het sommige denken van ja hij zij moet ook de tekeningen afmaken dus uh dan stel ik die vraag later terwijl zij iemand op dat moment nodig hebben.

Ik: oké ja?

2: ja en en je kan ook verschillende meningen horen van alle ja leerlingen

6: het is inderdaad ook handig dat als het bij u heel erg druk is kun je naar andere mensen toe en plus dat je inderdaad leerlingen kijken misschien toch weer net op een andere manier naar het werk dus dat je inderdaad verschillende ideeën kan krijgen of verschillende reacties.

Ik: oké. Uhm dan even deze vraag specifiek voor jullie (leerling 4 en 5). Hoe was het bevallen om zo'n leerling-docent te zijn?

4: leuk

Ik: ja?

5: ja vond ik ook

Ik: kan je ook uitleggen waarom?

4: nou uhm het is wel een beetje jammer want op het begin zeg maar toen kwamen er opzich nog wel vaak nog wel kinderen zeg maar langs van uhm wat zou zou dit leuk zijn of hoe zou dit eruit zien weetje dat je een beeld kan geven bij een ander maar uhm dan is het gewoon leuk om te helpen een beetje maar tijdens de opdracht een beetje zoals nu dan komen er niet zoveel dan zijn eigenlijk de kinderen vooral zelf bezig omdat ze al een beetje een idee hebben van oke dit ga ik doen.

Ik: oké

5: bij mij komen er alleen maar meisjes

Er wordt gelachen

6: leerling 6 komt zowat elke les vragen vind je dit mooi

6: ja maar ik vind het ook gewoon leuk om even te kletsen en kijken hoe jou werk eruit ziet

Ik: maar het was dus wel leuk om te doen?

5: ja ja

Ik: uhm dan gewoon even als afsluitende vraag. Hebben jullie nog andere opmerkingen of tips en tops over de opdracht waar jullie mee bezig zijn. Dingen dat je denk nou ja als je dit nog ene keer gaat geven dan zou ik dit en dit en dit aanpassen?

4: ik vind het wel een leuke opdracht maar alleen wat vervelend is maar je kan maar dat ligt dan gewoon aan die pennen denk ik ofzo dat ze soms gewoon lekken en dan komt gewoon van alles en dan kun je daar kun je je werk gewoon ja zeg maar verpesten, dat is wel een beetje vervelend.

1: ja die pennen worden veel gebruikt

4: ja precies dat misschien uh dat je voor elke klas gewoon uh iets van pennen hebt ofzo

Ik: een eigen pennensetje?

4: ja precies

3: ik denk dat het wel handig is want nu uhm je hebt namelijk 3 opgave dus misschien is het handig om dan 3 groepen te maken, eentje hier eentje hier en eentje daar dat dan bij elke groep dan 2 leerlingen uh talent zitten en dat je dan gewoon daar naar toe gaat.

Ik: dat zou ook nog ene optie zijn ja

6: het is op zich wel een hele leuke opdracht maar we hebben uh bij handvaardigheid hebben we ook al zoiets gehad en we hebben vorig jaar bij tekenen ook al met inkt een soort dier moeten tekenen het is nu al een beetje dat we al 3 keer dezelfde opdracht hebben gehad.

Ik: dus het is veel herhaling?

6: ja

Ik: oké goed om te weten. Oke dat waren mijn vragen dus ik wil jullie hartstikke bedanken dat jullie mijn vragen hebben beantwoord en ik zie jullie volgende week weer.

Na het interview kwam een leerling nog naar mij toe met de feedback dat het misschien ook goed zou zijn op per groep uitleg te geven. Dat leerlingen eerst kiezen en in een groep gaan zitten per verzie en dan verder uitleg krijgen over de opdracht. Zodat het duidelijker is en er een korte klassikale uitleg is.

Bijlage 8: Resultaat groepsinterview 2h3

Ik: nou welkom, ik heb tijdens de les al even uitgelegd waar dit interview voor is, dus we gaan zo beginnen met de eerste vraag. Maar als eerste vertel even je naam, je leeftijd en welke versie van de opdracht je hebt gekozen. Uiteindelijk wordt alles anoniem gemaakt, dus maak je daar geen zorgen om.

1: ik ben leerling 1, ik ben 13 jaar oud en ik heb gekozen voor opdracht 3

2: ik ben leerling 2, ik ben 13 jaar oud en ik heb ook voor opdracht 3 gekozen

3: ik ben leerling 3, ik ben 13 jaar en ik heb ook voor opdracht 3 gekozen

4: ik ben leerling 4, ik ben 15 en ik heb voor opdracht 2 gekozen

5: ik ben leerling 5, ik ben 14 en ik heb ook voor opdracht 2 gekozen

6: ik ben leerling 6, ik ben 13 en ik heb voor opdracht 2 gekozen

Ik: top, dan gaan we beginnen met de vragen. De aller eerste vraag is wat jullie een voordeel vonden van dat je kon kiezen uit 3 verschillende versies, wat is daar een voordeel van volgens jullie?

4: je had een keuzes dus ja je kon doen wat je zelf wilde

3: ja was leuker

4: ja soort van

Ik: oké, nog een ander voordeel of iemand anders die het daar mee eens is of niet mee eens is

5: nou als je 1 opdracht had dan en je vond die opdracht niet leuk dan dan heb ja dan ga je er ook niet echt je best voor doen

Ik: oké, nog iets anders? Nee? Oke . Wat is een nadeel van dat je kan kiezen uit 3 verschillende opdrachten of dat er 3 verschillende opdrachten zijn?

1: je kan soms niet met andere dan kijken of wat die ervan hebben gemaakt ofzo

Ik: je kan minder goed met andere mensen overleggen?

1: ja

4: of als je meerdere leuk vind dan moet je er 1 kiezen.

Ik: dat is inderdaad lastiger

Er wordt gelachen

Ik: uhm waarom heb je voor jou specifieke versie gekozen? Ik ga dan even iedereen langs voor een antwoord

1: ik heb voor optie 3 gekozen omdat ik dan gewoon zelf iets kon verzinnen. Dat vind ik leuker dan iets dat al bestaat

Ik: oké

2: nou uh ik eigenlijk ook wel hetzelfde

1:ga je nou de hele tijd mij na apen

Labels:
beoordeling
Peerfeedback
talentleerlingen
transparantie
autonomie
competentie
relatie
motivatie
instructie

Ik: nou hij kan het met je eens zijn

2: ja

3: nou ik heb meer fantasie dus dat vond ik een makkelijkere optie

4: ja ik heb dus helemaal geen fantasie dus daarom heb ik die opdracht niet gekozen maar ik heb 2 gekozen omdat ik zoiets had van het kan het leek mij het leukste

5: ja mij leek het ook de leukste en ik heb nu gewoon zeg maar alle leuke dieren die ik zelf vind gekruist

6: ik heb 2 gekozen omdat het zit een beetje er tussen in. Ik vond te gesloten dan weer niet leuk maar ik ga niet alles zelf bedenken. Daar had ik ook geen zin in.

Ik: Oke. Uhm dan over de beoordeling rubriek die jullie voor je hebben liggen. Ik heb deze gemaakt. normaal gesproken als een tekenopdracht beoordeeld wordt, dan zijn er die punten waar de docent op let en daar komt dan een cijfer uit en bij deze opdracht heb ik heel specifiek besloten om te beoordelen met zo'n rubriek zodat er aangegeven staat waar je op beoordeeld wordt. zo kan je zien hoe het cijfer is ontstaan. Nou is mijn vraag aan jullie wat hier een voordeel van is volgens jullie, of wat jullie hier handig aan vinden?

3: aan dat?

Ik: ja aan die rubriek

3: nou dat je kan zien wat er in moet zitten en

4: ja precies

2: en waar je op moet letten

Ik: het is een soort van richtlijn?

3: ja

2: ja

Ik: Oké, en wat is een nadeel hiervan? Jullie hebben hem natuurlijk vorige les zelf gebruikt

2: dat je erg op dit gaat letten en minder je eigen gang gaat

Ik: dus het is iets te veel een richtlijn

2: ja

4: ja en ook heel erg dat je zoiets hebt van oh maar dat heb ik wel bijvoorbeeld iets van onvoldoende is heb ik oh shit dat heb ik en dan bij voldoende oh maar dat heb ik ook en dan ga je echt alleen maar daar naar kijken.

Ik: dus het is iets teveel sturend dan?

4: ja

Ik: Oké goed om te weten. Uhm wat vinden jullie er van dat bij de beoordeling uh zowel naar het proces als naar het werk wat je maakt gekeken wordt. dat is specifiek bij deze opdracht toegevoegd. Wat vinden jullie daarvan?

1: ja goed

Ik: ja?

1: ja

Ik: kan je uitleggen waarom je het goed vindt?

1: want je kan ook gewoon uh zegmaar uh uh uh

2: inzet hebben en je werk is slecht maar je hebt wel inzet. Dus dat is dan je proces en daar heb je wel goed voor

1: als he helemaal niet goed kan tekenen en maar je hebt wel heel veel inzet dat je wel heel goed je best doet.

Ik: dus het maakt het iets eerlijker?

2: ja

1: ja

Ik: dat als je niet goed bent in tekenen, dat je alsnog wel een goed cijfer kan halen voor dit vak?

1: ja

Ik: oké. Uhm vorige week hebben jullie natuurlijk feedback gegeven aan elkaar en uhm wat vonden jullie daar goed aan? Dat je dus feedback gaat geven aan elkaar.

2: dan kan je luisteren naar iemand anders mening en dan kan je misschien een beetje aanpassen, dat zij het mooier vinden

Ik: nog andere mensen die iets anders handig vonden?

5: nou dan weten andere ook wat zij van jou werk vonden

Ik: dus misschien nog inspiratie opdoen bij andere?

5: ja

Ik: wat was en minder goed aan? Wat vonden jullie niet zo handig eraan?

1: als ze het niet serieus nemen

Er wordt gelachen

2: en dat je misschien te veel naar iemand anders ideeën gaat luisteren en dat je niet meer iets van je eigen ideeën doet.

4: ik vind het ook heel moeilijk om kritiek op iemand anders te geven. Ik vind het heel moeilijk om kritiek te geven enzo

5: ja

Ik: je vind het moeilijk om uh iemand anders werk te beoordelen in dat opzicht?

4: ja, een top niet maar met een tip het ik echt zoiets van hmm dan heb ik heel snel zoiets van dit is echt gemeen dat ga ik niet opschrijven

Ik: complimenten geven is makkelijker dan verbeterpunten aankaarten

4: ja

Ik: oké. Uhm ik heb toen vorige week en de eerste les uh rondgevraagd voor talentleerlingen, een soort leerling-docenten in deze klas, maar toen heeft niemand zich aangemeld. Waarom denken jullie dat er in deze klas niemand zo'n leerling-docent wilde zijn?

1: hm nou ik denk dat uh hoe heet het uh de kinderen die echt goed kunnen tekenen dat die het niet willen of verlegen

5: onzeker

1: ja en onzeker

4: gewoon meer aandacht aan eigen werk willen besteden

Ik: oké, ja. Uh zou het dan

2: uh dat als ze iets fout doen dan meteen dat er dan meteen op hun gezeurd wordt en zo

Ik: oh oke, wat voor situatie zou er dan moeten zijn om uh wel leerling-docenten te kunnen krijgen, specifiek voor de tekenklas

4: in een andere klas

Ik: in een andere klas?

4: uit een andere klas

Ik: dat er iemand van buitenaf komt?

4: ik denk dat dat sneller gaat gebeuren dan dat uit onze eigen klas

3: dat is waar

Ik: heeft het dan gewoon specifiek met de dynamiek in deze klas te maken? Hoe jullie met elkaar omgaan of denk je dat het in meerder klassen zo is?

4: uhm ik weet het niet

1: we hebben sowieso niet echt een hele brave klas ofzo

4: nee

Er wordt gelachen

Ik: Oke. Dan eigenlijk als afsluitende vraag uhm hebben jullie nog andere dingen die jullie willen zeggen over deze opdracht en de lessen die we hier aan besteed hebben, volgende week hebben we natuurlijk nog de laatste les uhm maar hebben jullie nog andere opmerkingen of tips en tops die je hiervoor hebt?

2: ik niet

Ik: Nee? Geen andere dingen van nou ja dit zou ik nog aanpassen of die juist heel goed werken?

4: nee

Ik: of hebben jullie zoiets van alles is al gezegd?

Ik: ja? Oke, dan wil ik jullie erg bedanken hiervoor en dan zie ik jullie volgende week weer.

Kritische reflectie

In jaar 3 wist ik al wat mijn onderzoeksonderwerp zou worden, passend onderwijs. Het is echter wel een lastig en breed onderwerp en omdat ik alles interessant vond, kon ik me lastig richten op één onderwerp. Door vele gespreken met mijn begeleiders en mensen in mijn omgeving, lukte het om mij te richten op differentiatie. Zoals in de probleembeschrijving te lezen was, is passend onderwijs een groot thema sinds de invoering in 2014. Maar het is niet makkelijk om het je lessen in te voeren en het vraagt veel vaardigheid van de docent. Aangezien het Kajmunk zich veel bezig houdt met passend onderwijs en differentiatie leek mij dit een mooie mogelijkheid om mij dan ook hier op te gaan richten (omgevingsgerichte competent). Er werd dan ook positief en geïnteresseerd op gereageerd door andere docenten.

Achteraf gezien had ik meer interviews met leerlingen willen houden, voornamelijk tijdens de ontwerpfase, in plaats van enquêtes te gebruiken. Door een interview kan ik kunnen doorvragen bij een interessant antwoord. Ik had bijvoorbeeld van tevoren al kunnen zien aankomen dat het inzetten van leerling-docenten lastig zou worden in 2h3 en hierop kunnen inspelen (kritisch reflectief competent).

Terwijl ik bezig was met mijn conclusie had ik een laatste blokkade. Ik vond het lastig om een antwoord te geven op mijn vraag omdat ik voor mijn gevoel nog niet klaar was. Ik realiseer mij nu, dat dit idee ook klopt. Differentiatie is iets waar je continu mee bezig blijft omdat elke leerling die je tegenkomt een andere begeleiding vereist. Je blijft elke keer opnieuw je les aanpassen aan je leerlingen en dit vind ik een fijn idee. Je blijft energie stoppen in het les geven en in je leerlingen en negen van de tien keer krijg je dit ook terug van je leerlingen.

Ik merkte ook al snel waarom veel docenten differentiatie zo lastig vinden. Je geeft les aan een klas van 29 verschillende leerlingen en in dit geval konden zij de opdracht naar hun eigen hand zetten. Dit betekende voor de docent dat er bij elke leerling die een vraag had, eerst gekeken moest worden naar welke versie van de opdracht gekozen was en hoe deze leerling verder geholpen moest worden. Je moet als docent snel en veel schakelen om de leerling op maat te begeleiden. Vanuit de theorie over differentiatie en uit de praktijk heb ik me meer ontwikkelt op dit gebied binnen de pedagogisch-didactische competentie.

Door mijn onderzoek heb ik veel kunnen leren over mijn eigen lespraktijk, over onderzoek doen en over mezelf.

Ik heb geleerd hoe je, vanuit je leerlingen, een lessenserie kan opzetten en hier samen aan kan werken (omgevingsgerichte competent). Ik heb tijdens dit onderzoek veel feedback gevraagd van leerlingen maar niet van docenten. Hier heb ik achteraf spijt van, want ik denk dat ik nog veel meer uit de les hadden kunnen halen als ik ook andere docenten naar de lessen had kunnen laten kijken (kritisch reflectief competent).

Ik ben tevreden over de eerste opzet van de lessenserie, maar er zijn nog veel ontwikkelpunten. Een van die punten is de duidelijkheid van de opdracht. Ik denk dat ik over de formulering binnen de opdracht en binnen de beoordelingsrubric nog veel kan verbeteren als ik hier met docenten naar ga kijken.

Daarnaast ben ik door mijn onderzoek heel bewust geworden van wat het effect is op leerlingen als je ze veel vrijheid geeft. Ik was bang dat leerlingen voor de makkelijkste weg zouden kiezen, maar dit is niet gebeurt. Ze hebben de opdracht serieus en grotendeels met plezier uitgevoerd.

Als laatste wil ik zeggen, dat ik bijna elk moment heb genoten van dit onderzoek. Passend onderwijs en onderwijs op maat zijn onderwerpen die ik razend interessant vind en waar ik nog veel meer over kan en wil gaan leren in de toekomst.